

DELEGATURA UOKiK W KATOWICACH

Katowice, dn. 10.12.2008r.

RKT-61-70/08/SB

DECYZJA Nr RKT-85/2008

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko Mikołowskiemu Bankowi Spółdzielczemu w Mikołowie

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 i 2 tej ustawy **uznaje się za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów** bezprawne działania Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie, polegające na:

1. naruszeniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez zredagowanie treści umów o kredyt konsumencki, w sposób naruszający ustawę z dnia 20 lipca 2001r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.), z uwagi na brak informacji o:

- a) skutkach przedterminowej spłaty kredytu dokonanej przez konsumenta zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 10 ustawy o kredycie konsumenckim, tj. o zwolnieniu z zapłaty oprocentowania za okres po spłacie kredytu,
- b) wszystkich skutkach uchybienia postanowieniom dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 12 ustawy o kredycie konsumenckim, tj. o obowiązku wezwania konsumenta do zapłaty zaległych rat lub części w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy,

2. wykorzystywaniu w zawieranych z konsumentami umowach o kredyt oraz Regulaminie udzielania kredytów konsumpcyjnych dla osób fizycznych postanowień, wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.) o treści:

a) „(...) *O zmianach oprocentowania kredytu Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, Poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Banku oraz siedzibie Pośrednika.*”

„*O zmianach oprocentowania kredytu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, Poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Banku oraz w siedzibie Pośrednika. W przypadku niekorzystnej dla Kredytobiorcy zmiany stóp procentowych Bank wysyła nowy harmonogram spłaty kapitału i odsetek.*”

„*Aktualne stawki oprocentowania są wywieszane w Banku na tablicy ogłoszeń oraz w siedzibie Pośrednika.*”

b) „Kredytobiorca zobowiązany jest w okresie kredytowania do niezwłocznego informowania Banku o: innych okolicznościach mających istotny wpływ na jego stan majątkowy i finansowy, pod rygorem odpowiedzialności za szkodę powstałą w wyniku niespełnienia tych warunków.”

c) „Zarząd Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie postanawia, że kredyt uważa się za rozliczony w przypadku:

- nadpłaty w kwocie do 15,00 zł – zarachować w dochody banku (Inne przychody – przychody z tytułu nadpłaconych kredytów).”

i nakazuje się zaniechania ich stosowania.

II. Na podstawie art. 105 § 1 k.p.a. w zw. z art. 83 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) **umarza się jako bezprzedmiotowe** wszczęte z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez Mikołowski Bank Spółdzielczy w Mikołowie, praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu w zawieranych z konsumentami umowach o kredyt oraz Regulaminie udzielania kredytów konsumpcyjnych dla osób fizycznych postanowień, które mogą być uznane za wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.) o treści:

1. „W przypadku stwierdzenia zagrożenia terminowej spłaty kapitału i/lub odsetek na warunkach określonych w Umowie kredytu lub znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia, Bank może odpowiednio zażądać dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu.”

2. „Bank może wypowiedzieć niniejszą umowę o kredyt z zachowaniem trzydziestodniowego terminu wypowiedzenia i zażądać spłaty całej należności Banku z tytułu kredytu i innych należności ubocznych lub może zażądać dodatkowego zabezpieczenia kredytu w przypadku:

c) naruszenia warunków Umowy lub Regulaminu, w tym zagrożenia terminowej spłaty całości lub części kredytu (utrata zdolności kredytowej),

d) stwierdzenia przez Bank istotnego obniżenia wartości zabezpieczenia spłaty kredytu.”

„Bank może wypowiedzieć Umowę kredytu z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia z powodu:

2. utraty przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej,

3. znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia lub utraty tego zabezpieczenia,

4. naruszenia przez Kredytobiorcę warunków Umowy lub Regulaminu.”

III. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nakłada się na Mikołowski Bank Spółdzielczy w Mikołowie, karę pieniężną w wysokości 30 000 zł (słownie złotych: trzydzieści tysięcy), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

IV. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, postanawia się obciążyć Mikołowski Bank Spółdzielczy w Mikołowie kosztami przeprowadzonego postępowania i zobowiązać do zwrotu na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwoty 30 zł (słownie złotych: trzydzieści).

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej organem antymonopolowym) z urzędu przeprowadzone zostało postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku z działalnością Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie (zwanego dalej Bankiem lub przedsiębiorcą) występuje naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W dniu 2.05.2008r. postanowieniem nr 1 (Karty nr 1-3) wszczęte zostało z urzędu postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania przez Bank bezprawnych działań noszących znamiona praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, co mogło stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) - zwanej dalej ustawą antymonopolową), polegających na:

I. naruszeniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez zredagowanie treści umów o kredyt konsumencki, w sposób naruszający ustawę z dnia 20 lipca 2001r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.), z uwagi na brak informacji o:

- a) skutkach przedterminowej spłaty kredytu dokonanej przez konsumenta zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 10 ustawy o kredycie konsumenckim, tj. o zwolnieniu z zapłaty oprocentowania za okres po spłacie kredytu,
- b) wszystkich skutkach uchybienia postanowieniom dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 12 ustawy o kredycie konsumenckim, tj. o obowiązku wezwania konsumenta do zapłaty zaległych rat lub części w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy,

II. wykorzystywaniu w zawieranych z konsumentami umowach o kredyt oraz Regulaminie udzielania kredytów konsumpcyjnych dla osób fizycznych postanowień, które mogą być uznane za wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.) o treści:

1. § 4 pkt 3 umowy stanowi, iż „(...) O zmianach oprocentowania kredytu Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, Poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Banku oraz siedzibie Pośrednika.”

§ 13 pkt 5 Regulaminu udzielania kredytów konsumpcyjnych dla osób fizycznych – zwanego dalej Regulaminem „O zmianach oprocentowania kredytu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, Poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Banku oraz w siedzibie Pośrednika. W przypadku niekorzystnej dla Kredytobiorcy zmiany stóp procentowych Bank wysyła nowy harmonogram spłaty kapitału i odsetek.”

§ 13 pkt 6 Regulaminu „Aktualne stawki oprocentowania są wywieszane w Banku na tablicy ogłoszeń oraz w siedzibie Pośrednika.”

2. § 11 umowy stanowi, iż „Bank może wypowiedzieć niniejszą umowę o kredyt z zachowaniem trzydziestodniowego terminu wypowiedzenia i zażądać spłaty całej należności Banku z tytułu kredytu i innych należności ubocznych lub może zażądać dodatkowego zabezpieczenia kredytu w przypadku:

- c) naruszenia warunków Umowy lub Regulaminu, w tym zagrożenia terminowej spłaty całości lub części kredytu (utrata zdolności kredytowej),
- d) stwierdzenia przez Bank istotnego obniżenia wartości zabezpieczenia spłaty kredytu.”

§ 23 pkt 2 Regulaminu „Bank może wypowiedzieć Umowę kredytu z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia z powodu:

2. utraty przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej,
3. znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia lub utraty tego zabezpieczenia,
4. naruszenia przez Kredytobiorcę warunków Umowy lub Regulaminu.”

3. § 20 pkt 1 ppkt 4 Regulaminu „Kredytobiorca zobowiązany jest w okresie kredytowania do niezwłocznego informowania Banku o: innych okolicznościach mających istotny wpływ na jego stan majątkowy i finansowy, pod rygorem odpowiedzialności za szkodę powstałą w wyniku niespełnienia tych warunków.”

4. § 23 pkt 1 ppkt 1 Regulaminu „W przypadku stwierdzenia zagrożenia terminowej spłaty kapitału i/lub odsetek na warunkach określonych w Umowie kredytu lub znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia, Bank może odpowiednio zażądać dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu.”

5. Uchwała Zarządu Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie z dnia 6.02.2007r. w sprawie uznania kredytu za rozliczony:

„Zarząd Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie postanawia, że kredyt uważa się za rozliczony w przypadku:

- nadpłaty w kwocie do 15,00 zł – zarachować w dochody banku (Inne przychody – przychody z tytułu nadpłaconych kredytów).”

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie powyższych praktyk Bank wyjaśnił, co następuje (Karty nr 6-10).

Wprowadzenie przez polskiego ustawodawcę szerokich powiązań informacyjnych nałożonych na Bank jako kredytodawcę znajduje uzasadnienie w przyjętym modelu ochrony konsumenta rozsądnego. Według założeń tego modelu ochrona interesów konsumenta ma polegać nie na jego faworyzowaniu przez władzę, a tylko działaniu na rzecz zrekompensowania braków jego wiedzy i orientacji.

Przyjęty model ochrony konsumenta nie może oznaczać propagowania „paternalizmu” (i to w wymiarze ekonomicznym lub społecznym) względem konsumenta. Innymi słowy na gruncie prawa polskiego (w zgodzie z regułami prawa wspólnotowego) chroniony jest „konsument świadomy i krytyczny”, „oświecony”, korzystający z możliwości stwarzanych mu przez informacje do niego adresowane. Przestrzeganie i analizowanie informacji przekazywanych konsumentowi tylko wyrywkowo (z punktu widzenia jednego nośnika informacji i w oderwaniu od pozostałych, towarzyszących przekazów informacyjnych) zostało poddane wielokrotnie gruntownej krytyce przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości (wyrok w sprawie Criminal proceedings against Karl Prantl, C-16/83).

Dalsze wywody niniejszego pisma bazują na zasadniczo bezspornym postulacie, że informacja trafiająca do konsumenta musi być prawdziwa i rzetelna, a on sam spełnia kryteria „bycia rozsądnym” i „przeciętnie dobrze poinformowanym.” Przywołane kwantyfikatory opisujące konsumenta jako podmiotu ochrony wprost wspomniane są przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości w kluczowym – dla opisanego modelu konsumenta w prawie wspólnotowym – orzeczeniu Estee Lauder Cosmetics GmbH & Co OHG Lancaster Grop GmbH, C-220/98.

Przywołano tezę, iż zgodnie z ustawą z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2007r. Nr 50, poz. 331, z zm.) zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 ust. 1), ergo, w kontekście wadliwych klauzul umownych należy wykazać, iż zostały one „zastosowane” w praktyce.

Z zastosowaniem postanowienia umownego, które wystawia pewną normę postępowania, mamy do czynienia wówczas, gdy wystąpił stan faktyczny opisany w tej normie, a zachowania uczestników obrotu będą zgodne z określoną normą. Oznacza to, iż nawet wadliwa klauzula umowna, dopóki nie znajdzie zastosowania nie może być uznana za naruszającą „zbiorowe interesy konsumentów”. Ma to istotne znaczenie, gdyż niezależnie od braku akceptacji dla tez o nienależytym charakterze klauzul umownych wymienionych w Zawiadomieniu, to część z nich nigdy nie znalazła zastosowania. Nigdy nie wystąpiły zachowania stron stosunku prawnego opisane w normie postępowania zdekodowanej na podstawie kwestionowanych klauzul.

Istoty prawa kontraktowego dotyczy też uwaga, że prawo konsumenckie nie uchyla normy wysławionej w art. 65 kodeksu cywilnego, który stanowi, że należy dokonywać wykładni oświadczeń woli tak, jak wymagają tego okoliczności ich złożenia, zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. O kierunku interpretacji umów przesądza zgodny zamiar stron i cel umowy, a nie wyłącznie ich literalne brzmienie (wyrok Sądu Najwyższego z 12 lutego 2004r., sygn. akt I PK 344/03).

O prawnym obowiązku dokonania – przez organy stosujące prawo – wykładni oświadczenia woli stron umowy wspomina się między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1997r., sygn. akt I CKN 90/96 oraz z dnia 21 kwietnia 1997r., sygn. akt II CKN 108/97.

Niezasadna jest więc analiza pewnych postanowień umownych w oderwaniu od całości treści umowy. Takie wyrywkowe analizy naruszają art. 65 k.c., a także prowadzą do mylnych wniosków.

W sprawie zarzutu naruszenia obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez zredagowanie treści umów o kredyt konsumencki w sposób naruszający ustawę z dnia 20 lipca 2001r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 100, poz. 1081 z zm.) z uwagi na brak informacji o skutkach przedterminowej spłaty kredytu dokonanej przez konsumenta zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 10 powołanej ustawy, tj. o zwolnieniu z zapłaty oprocentowania za okres po spłacie kredytu, wyjaśniono co następuje.

Co do skutków wcześniejszej spłaty kredytu to problematyka ta jest szczegółowo i wyczerpująco uregulowana w art. 8 przywołanej ustawy i w przypadku kredytu oprocentowanego oznacza ona redukcję należnych odsetek, która polega na tym, iż konsument nie jest zobowiązany do zapłaty odsetek za czas po dokonaniu spłaty. Jednak wskazany w art. 4 ust. 2 pkt 10 powołanej ustawy zakres obowiązków informacyjnych nałożonych na kredytodawców w tym zakresie wskazany został ogólnikowo. Przyjmuje się, że informacje o skutkach przedterminowej spłaty – w przypadku kredytu oprocentowanego – należy rozumieć jako przedstawienie konsumentowi danych dotyczących zmniejszenia kwoty należnych odsetek. Taka informacja w umowach o kredyt konsumencki – wbrew stawianym zarzutom – została zawarta w § 10 ust. 3 i § 9 ust. 3 lit. d) umowy o kredyt konsumencki. Zgodnie z powołanym postanowieniem umowy, wpłacona przed terminem kwota zaliczana jest na poczet spłaty kredytu zgodnie z § 9 ust. 3 umowy. Ten zaś stanowi, że spłatę zalicza się na poczet odsetek od należności nie przeterminowanych w dniu dokonania płatności przez Kredytobiorcę /§9 ust. 3 lit. d) umowy/. Skoro zaś w § 10 ust. 5 umowy wskazuje się jednoznacznie, że spłata całego kredytu wraz z należnościami ubocznymi – co w przypadku odsetek od należności nie przeterminowanych oznacza odsetki naliczone w dniu dokonania płatności przez kredytobiorcę – oznacza wygaśnięcie umowy, to dla każdego rozsądnego konsumenta oznacza, że dokonana spłata nigdy nie jest zaliczana na poczet odsetek od należności nie przeterminowanych należnych za czas po dniu dokonania spłaty.

Zestawienie § 19 pkt 2 Regulaminu łącznie z § 4 ust. 1 umowy, (który wprost mówi o pobieraniu odsetek od „uruchomionego kredytu”, czyli takiego, który jest dostępny dla konsumenta – a kredyt spłacony nie jest już dostępny konsumentowi) nie powinno budzić wątpliwości co do braku konieczności płacenia odsetek od kredytu po jego spłacie. Podkreślenia wymaga, że mamy do czynienia z „brakiem obowiązku”, a nie jak błędnie przyjęto ze „zwolnieniem” z obowiązku.

W działalności Banku nigdy nie doszło do pobrania oprocentowania od spłaconego kredytu, co jest li tylko potwierdzeniem w praktyce modelu opisanego w Umowie i w dokumentach jej towarzyszących. Jest to dodatkowy argument przemawiający za oddaleniem zarzutu z pkt I.1 Zawiadomienia.

Zapis umowy – w kontekście nałożonego na Bank obowiązku poinformowania konsumenta, iż w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu Bank nie pobiera odsetek za czas po dokonaniu spłaty należy więc uznać za spełniony. Dodatkowo można wskazać, że pomimo lakoniczności postanowień ustawy w tym zakresie, Bank w treści umowy w sposób bardzo precyzyjny informuje także kredytobiorców – konsumentów, że możliwość wcześniejszej spłaty dotyczy zarówno całości jak i części kredytu, a w tym ostatnim przypadku o tym, iż kredytobiorca ma prawo żądania od Banku zarówno nowego harmonogramu spłaty kredytu, jak i podania stanu zadłużenia z tytułu kredytu naliczonego po dokonanej spłacie.

W sprawie zarzutu naruszenia obowiązku udzielenia konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez zredagowanie treści umów o kredyt konsumencki w sposób naruszający ustawę o kredycie konsumenckim z uwagi na brak informacji o wszystkich skutkach uchybienia postanowieniom dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 12 powołanej ustawy, tj. o obowiązku wezwania konsumenta do zapłaty zaległych rat lub części w terminie nie krótszym niż 7 dni od dnia otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy, wyjaśniono co następuje.

Bank jako kredytodawca zobowiązany jest do zamieszczenia w treści umowy kredytowej informacji o skutkach uchybienia postanowieniom umowy dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu. Przyjmuje się, że jest to dla konsumenta istotne, gdyż powinien on mieć świadomość konsekwencji podejmowanych działań. Skutkiem powyższych uchybień jest z pewnością:

- uprawnienie kredytodawcy do wypowiedzenia umowy (po uprzednim wezwaniu konsumenta, w trybie określonym w umowie kredytowej, do zapłaty zaległych rat lub ich części w terminie nie krótszym niż 7 dni) w sytuacji, gdy konsument opóźnia się z zapłatą pełnych rat kredytu za co najmniej dwa okresy płatności;
- uprawnienie kredytodawcy do naliczania oprocentowania na wypadek opóźnienia;
- obowiązek ponoszenia przez konsumenta kosztów egzekucji oraz innych ewentualnych opłat pojawiających się na wypadek opóźnienia (np. opłaty za przesłanie monitu).

Zgodnie z prawem powyższe informacje powinny znaleźć się w treści umowy. Stawiany jednak Bankowi zarzut nie dotyczy braku zamieszczenia w umowie jakiegokolwiek z powyższych informacji lecz braku informacji o obowiązku wezwania konsumenta do zapłaty zaległych rat lub części w terminie nie krótszym niż 7 dni od dnia otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy. To oznacza, że za skutek uchybień konsumenta uznaje się otrzymanie przez niego powyższego wezwania do zapłaty zaległych rat lub ich części w terminie nie krótszym niż 7 dni. Należy jednak zwrócić uwagę, że skoro celem zamieszczanych w umowach informacji jest uświadomienie konsumentowi konsekwencji podejmowanych działań, to za takie konsekwencje trudno uznać otrzymanie pisma, nawet zawierającego wezwanie do zapłaty. Konsekwencją taką jest bowiem powstanie po stronie konsumenta określonych, niekorzystnych z jego punktu widzenia, zmian w treści jego dotychczasowych obowiązków jako kredytobiorcy, a więc zapłata wyższych niż do tej pory odsetek, uprawnienie kredytodawcy do wypowiedzenia umowy itp., takie informacje znajdują się w treści umów.

Wysyłanie upomnienia jest uprawnieniem Banku (kredytodawcy kredytu konsumenckiego). Nie ma w Polsce obowiązku dochodzenia roszczeń. Naturalnie treść wezwania musi być zgodna z ustawą o kredycie konsumenckim (i tak się dzieje w praktyce działalności Banku).

Stawiany zarzut bazuje na błędzie przesunięcia kategoryjnego. Pewne wymogi względem obligatoryjnej treści wezwania (którego sporządzenie i wysłanie jest prawem podmiotowym Banku) wadliwie utożsamia się z obligatoryjną treścią informacji umownej o obowiązkach kredytobiorcy.

Gdyby dokument wezwania nie zawierał informacji, że w terminie nie krótszym niż 7 dni od dnia otrzymania tegoż wezwania należy spłacić kredyt, pod rygorem wypowiedzenia umowy, to moglibyśmy mieć do czynienia z naruszeniem ustawy. Brak tej samej formuły w umowie nie narusza art. 4 ust. 2 pkt 12 ustawy.

Podsumowując przedmiotowy fragment, za skutek uchybień postanowieniom umowy dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu nie można uznać otrzymanie wezwania, którego Bank nie ma obowiązku wysyłać nawet w razie zaistnienia uchybień opisanych w art. 14 powołanej ustawy. Tym samym – nawet z tego punktu widzenia – otrzymanie takiego wezwania przez konsumenta w żadnym razie nie jest tożsame ze skutkiem uchybienia postanowieniom umowy w rozumieniu art 4 ust. 2 pkt 12 powołanej ustawy. W przypadku bowiem, kiedy uchybienia te polegają na braku zapłaty w terminach określonych w umowie pełnych rat kredytu za co najmniej dwa okresy płatności, skutkiem takich uchybień jest wyłącznie uprawnienie Banku do wypowiedzenia umowy. Dopiero zamiar skorzystania z powyższego uprawnienia musi zostać poprzedzony obowiązkiem wezwania konsumenta do pokrycia powstałych zaległości. Co do trybu i formy wezwania ustawa odsyła do postanowień umowy. Przyjmuje się jednak, że powyższe wezwanie nie jest czynnością prawną i nie stosuje się do niej przepisów art. 73 i nast. K.c. Stąd w braku stosowanych postanowień umowy należy przyjąć, że forma i tryb wezwania są dowolne, przy czym kredytodawcę obciąża w razie sporu dowód należytego dopełnienia obowiązku wezwania (art. 6 k.c.).

Tym samym Bank ma obowiązek poinformować konsumenta, że we wskazanych przypadkach naruszeń umowy musi się liczyć ze skutkiem w postaci jej wypowiedzenia. W razie wykazania, że wypowiedzenie to nie zostało poprzedzone wezwaniem do zapłaty zaległości w terminie nie krótszym niż 7 dni, możliwe będzie stwierdzenie naruszenia obowiązków przez Bank w przedmiotowym zakresie.

Z treści otrzymanego przez Bank Zawiadomienia nie wynika, że Bank w jakikolwiek sposób stosuje praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, w szczególności nie

wskazuje się na czym polegać mają bezprawne działania Banku godzące w tak rozumiane interesy konsumentów. Uzasadnienie podejrzenia bezprawnych działań Banku ograniczono jedynie do wskazania wybranych postanowień umowy o kredyt konsumencki oraz Regulaminu udzielenia kredytów konsumpcyjnych dla osób fizycznych oraz przytoczenia treści postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone prawomocnymi wyrokami sądów, w sprawach w których Bank nie był stroną.

Zgodnie jednak z ugruntowanym stanowiskiem orzecznictwa i doktryny:

Pogląd, że stosowanie klauzuli umownej wpisanej do rejestru klauzul niedozwolonych na podstawie wyroku zapadłego przeciwko innemu podmiotowi, jest zakazane także innym podmiotom, jest błędny.

Po pierwsze, wyroki te zakazują stosowania wymienionych postanowień wzorca umowy konkretnemu podmiotowi. Po drugie, stwierdzenie abuzywności następuje w kontekście całego wzorca i w odniesieniu do stosunków prawnych, które reguluje. W szczególności abuzywność klauzuli może wynikać z braku analogicznego zapisu na korzyść konsumenta (np. art. 385³ pkt 14 i 16 k.c.), niewspółmierność świadczenia konsumenta (np. art. 385³ pkt 17 k.c.) lub braku związku z przedmiotem umowy (np. art. 385³ pkt 7 k.c.). Gdyby więc, jak chce tego Prezes Urzędu, przyjąć, że zakaz stosowania klauzuli wpisanej do rejestru dotyczy także innych podmiotów stosujących w umowach z konsumentami wzorce umów zawierające identyczne lub podobne postanowienia umowne, to w istotny sposób podważałoby to sens kontroli abstrakcyjnej wzorca. Skutkiem wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów byłoby wyeliminowanie konkretnych klauzul z obrotu prawnego, a nie z konkretnego wzorca, także w przypadkach, gdy zapisy te są stosowane zgodnie z dobrymi obyczajami i nie naruszają interesów konsumenta (np. towarzyszą im zapisy na korzyść konsumenta lub wysokość kary umownej albo odstępnego nie jest w tym przypadku wygórowana). Po trzecie zapis art. 479⁴³ k.p.c. nie zawiera wyraźnie sformułowanego obowiązku zaniechania stosowania klauzul wpisanych do rejestru i z uwagi na fakt, że wszelkie ograniczenia praw muszą mieć charakter wyraźny i nie mogą wynikać z rozszerzonej wykładni. Zdaniem Sądu przepis 479⁴³ k.p.c. wywołuje skutek rozszerzony wyłącznie wobec kręgu podmiotów legitymowanych do wystąpienia z pozwem o uznanie danego postanowienia za niedozwolone przeciwko osobie wobec której zakaz orzeczono /wyrok z dnia 22.08.2005r. SOKiK sygn. akt XVII Ama 21/05, za wydawnictwem Lex/.

W żadnym wypadku nie można więc opierać zarzutów stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wyłącznie poprzez bezpośrednie zestawienie postanowień wybranych z treści wzorca z postanowieniami wzorców uznanymi za niedozwolone w sprawach sądowych, które nie dotyczyły Banku. Każdorazowo w razie żądania uznania postanowień wzorców umów za niedozwolone, na osobie występującej z takim żądaniem spoczywa bowiem ciężar dowodu, że kwestionowane postanowienie kształtuje prawa lub obowiązki konsumenta w sposób naruszający jego interesy i zarazem sprzeczny z dobrymi obyczajami, a co za tym idzie każdorazowo też sąd powinien w uzasadnieniu orzeczenia, uznającego postanowienie za niedozwolone wskazać, w czym przejawia się naruszenie interesów konsumenta i jego sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz dlaczego uważa to naruszenie za rażące. Oznacza to, że ocena, czy postanowienia wzorca umownego naruszają zbiorowe interesy konsumenta, powinna być dokonywana zawsze *in concreto*, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danego przypadku. Dopóki więc działania Banku nie będą polegały na stosowaniu postanowień (czyli zachowaniu zgodnie z kwestionowanymi klauzulami) wzorców umów, które w sprawie dotyczącej Banku zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców uznanych za niedozwolone, nie można stawiać tezy, iż Bank stosuje praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów.

Odnosząc się do poszczególnych klauzul przywołanych w Zawiadomieniu należy odnotować:

1. Nie można zgodzić się z zarzutem, że za niedozwolone można uznać postanowienia § 4 pkt 3 umowy oraz § 13 pkt 5 i 6 Regulaminu dotyczące informowania konsumentów o zmianach oprocentowania kredytu. Zasadnicza różnica pomiędzy powołanymi powyżej postanowieniami, a postanowieniami wzorców, które w innych sprawach zostały uznane przez sądy za niedozwolone polega bowiem na tym, że w przypadku gdyby zmiana oprocentowania była w jakikolwiek sposób niekorzystna dla konsumenta zostanie on o tym poinformowany przez Bank na piśmie (§ 4 ust. 3

umowy i § 13 pkt 5 Regulaminu). Ponadto w praktyce Banku związanej z tą klauzulą umowną nigdy nie doszło do zmiany oprocentowania na niekorzyść konsumenta.

Bank stwierdził, iż mamy do czynienia z postanowieniem umownym (§ 4 ust. 3) zasadniczo różnym od opisanych w uzasadnieniu pkt II.1 Postanowienia nr 1 z dnia 2.05.2008r., gdyż przewidującym wysłanie informacji o zmianie stopy oprocentowania wraz z harmonogramem konsumentowi „w przypadku niekorzystnej dla Kredytobiorcy zmiany stóp procentowych”. Nadto podkreślono, że w trakcie stosowania niniejszego wzorca umownego nigdy nie doszło do podwyższenia oprocentowania, co jednoznacznie wskazuje na nie naruszenie interesów konsumentów.

2. Co się tyczy porównywania klauzul § 11 umowy i § 23 pkt 2 Regulaminu z klauzulami opisanymi w uzasadnieniu od pkt II. 2 Postanowienia, to zasadniczy sprzeciw budzi:

Porównywanie konstrukcji „wypowiedzenia” z zachowaniem całego reżimu ustawy o kredycie konsumenckim (w tym upływ terminu) z instytucją „postawienia w stan natychmiastowej wymagalności” (wyrok SO w Warszawie SOKiK z 23.05.2005r. sygn. akt XVII Amc 29/05), czy instytucją „odstąpienia od umowy” (wyrok SO w Warszawie SOKiK z 15.02.2006r. sygn. akt XVII Amc 30/05). Brak akceptacji również dla mylącego porównywania instytucji kredytowych obracających środkami deponentów ze spółkami prywatnymi prowadzącymi akcje kredytowe w oparciu o swoje własne kapitały.

Odnosząc się do porównania fragmentu klauzuli z § 11 umowy z całością klauzuli zakwestionowanej wyrokiem SO w Warszawie SOKiK z 29.12.2004r. sygn. akt XVII Amc 92/03 nawiązano do, prawnego obowiązku troski Banku o środki powierzone i o tym, że bazą ekonomiczną kredytów konsumenckich nie są kapitały własne Banku, lecz „środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym” art. 2 ustawy z dnia 29.08.1997r. – Prawo bankowe – w tym środki innych konsumentów. Istotna różnica polega też na odwołaniu się w klauzuli § 11 umowy do ustawowej instytucji „zdolności kredytowej” (warunkującej udzielenie kredytu) oraz brak w § 11 słów porównywalnych z nader ogólną przesłanką „niedotrzymania innych warunków umowy kredytowej”. Ani w Zawiadomieniu, ani w Postanowieniu nr 1 nie wykazano w jaki sposób zachowanie zgodnie z art. 75 Prawa bankowego (w przestrzeni nieuregulowanej w ustawie o kredycie konsumenckim) miałyby naruszać „zbiorowe interesy konsumentów”.

3. Odnosząc się do zarzutu dotyczącego postanowień § 20 pkt 1 ppkt 4 § 23 pkt 1 ppkt 1 Regulaminu należy przede wszystkim zwrócić uwagę na fakt, że analizując problematykę umów o kredyt konsumencki nie można opierać się wyłącznie na powołanej ustawie, gdyż do kwestii w niej nieuregulowanych znajdują zastosowanie również przepisy kodeksu cywilnego, a także – w sytuacji, gdy kredytodawcą jest Bank – Prawo bankowe. Normy w nich zawarte stosuje się oczywiście tylko przy braku regulacji szczególnej w powołanej ustawie.

Tym samym nie można uznać za naruszenie „zbiorowych interesów konsumentów” wymogu informowania Banku w okresie kredytowania o innych okolicznościach mających istotny wpływ na stan majątkowy i finansowy kredytobiorcy pod rygorem odpowiedzialności za szkodę powstałą w wyniku niespełnienia tych warunków. Postanowienia te nie kształtują bowiem jego praw i obowiązków w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, ani też nie naruszają jego interesów (art. 385(1) k.c.) w szczególności nie mogą zostać zakwestionowane jako którakolwiek z klauzul wskazanych w art. 385(3) k.c. Natomiast Banki zobowiązane są do prowadzenia działalności kredytowej z zachowaniem dbałości o minimalizację tzw. ryzyka kredytowego, na które przede wszystkim składa się obawa, że klient nie będzie w stanie zapewnić wymaganych środków pieniężnych do zwrotu kredytu. Obowiązek ten wynika nie tylko z obawy przed narażeniem na straty Banku, ale przede wszystkim z obowiązku ochrony deponentów, których interesy mogą być zagrożone poprzez udostępnienie środków pochodzących z dokonanych przez nich wkładów oszczędnościowych osobom o niewystarczająco sprawdzonej zdolności kredytowej.

Z treści przepisu art. 70 Prawa bankowego wynika więc uprawnienie wobec kredytobiorców, a zarazem obowiązek Banku wobec deponentów do przeprowadzenia kontroli zdolności kredytowej zarówno na etapie zawiązania stosunku kredytowego, jak i w czasie jego trwania. Mechanizmy kontroli istnienia i zachowania zdolności kredytowej, ogólnie rzecz ujmując, polegają na pozyskiwaniu i ocenie przez Bank informacji dotyczących kondycji finansowej kredytobiorcy. Kontrola taka dokonywana jest przez Bank od chwili złożenia wniosku

kredytowego aż do zakończenia stosunku kredytowego. Trudno jest uzasadnić tezę, że uprawnienie Banku do pozyskiwania informacji o okolicznościach istotnych dla oceny sytuacji majątkowej i finansowej kredytobiorcy można uznać za postanowienie naruszające zbiorowe interesy konsumentów.

Wydaje się, że właśnie w celu zapewnienia ochrony interesów klientów Banku w tym także klientów będących konsumentami, Bank zapewnia sobie uprawnienie do stałego monitorowania zdolności kredytowej swoich klientów. Zwrócono uwagę, że rygor odpowiedzialności odszkodowawczej znajdzie zastosowanie nie wtedy, gdy zaistnieją okoliczności mające istotny wpływ na sytuację majątkową lub finansową konsumenta, lecz wtedy gdy o nich nie poinformuje Banku.

Zasadnicza różnica pomiędzy postanowieniem § 20 pkt 1 ppkt 4 Regulaminu a klauzulami zakwestionowanymi wyrokiem SO w Warszawie SOKiK z 15.02.2006r. sygn. akt XVII Amc 30/05 oraz wyrokiem SO w Warszawie SOKiK z 23.05.2005r. sygn. akt XVII Amc 29/05 polega na tym, że:

- w niniejszej sprawie mamy do czynienia z Bankiem zobowiązanym do stosowania Prawa bankowego,

- w klauzuli bankowej jest łagodny i podlegający bezpośredniej kontroli sądu rygor „odpowiedzialności za szkodę powstałą w wyniku niespełnienia tego warunku”, co nie występuje w niedozwolonych klauzulach opisanych wyżej. Trudno mówić o naruszeniu „zbiorowych interesów konsumentów”, jeżeli to sąd powszechny jest wyłącznie władny „ukarać” konsumenta za jakieś naruszenie umowy i to w drodze zasądzenia odszkodowania na rzecz Banku.

4. Za nieuzasadniony uznany został zarzut dotyczący uznania za niedozwolone postanowienie Regulaminu w zakresie, w jakim uprawnia Bank do żądania dodatkowego zabezpieczenia kredytu na wypadek stwierdzenia zagrożenia terminowej spłaty kapitału i/lub odsetek na warunkach określonych w umowie lub znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia. Z treści powołanego przepisu art. 70 Prawa bankowego wynika bowiem, że udzielenie kredytu osobie nie posiadającej zdolności kredytowej wymaga spełnienia łącznie obu przesłanek określonych w powołanym przepisie art. 70 ust. 2 pkt 1) i 2), a jedną z nich jest właśnie ustanowienie szczególnego sposobu zabezpieczenia spłaty kredytu. W przeciwnym wypadku udzielenie kredytu takiemu podmiotowi następuje z naruszeniem ustawowego obowiązku Banku. Stąd zagrożenie utraty przez każdego kredytobiorcę, w tym i konsumenta zdolności kredytowej lub znaczne obniżenie się realnej wartości zabezpieczenia już ustanowionego, musi łączyć się z reakcją Banku w postaci uprawnienia do żądania wzmocnienia zabezpieczenia gwarantującego Bankowi możliwości odzyskania powierzonych klientom środków. Zakwestionowane zostało zestawienie stosowanych postanowień Banku z klauzulami „odstąpienia i postawienia pożyczki w stan natychmiastowej wymagalności”, oraz z „żądaniem spełnienia zobowiązania” pod surową i naruszającą reguły ustawy o kredycie konsumenckim sankcją „odstąpienia od umowy” (jednej i drugiej dotyczy wyrok SO w Warszawie SOKiK z 15.02.2006r. sygn. akt XVII Amc 30/05).

W przypadku Banku – abstrahując od tego, że nie korzystano względem konsumentów z tej klauzuli w praktyce – celem jest wzmocnienie zabezpieczenia wiarygodności kredytowej i trwanie dalszego stosunku prawnego. Zgoła inaczej rzecz się ma w odniesieniu do opisanych w wyroku z 15.02.2006r. klauzul, które zmierzają do wygaśnięcia stosunku kredytowego i to bez uwzględnienia zasad wypowiedzenia kredytu konsumenckiego.

Rezygnacja przez Bank z analizowanej klauzuli bezpośrednio naraziłaby go na sankcję ze strony Komisji Nadzoru Finansowego. Za skrajnie oszukańczy przysłoby uznać system prawny, w ramach którego jeden organ publiczny zabrania czegoś, co jest nakazane przez inny organ publiczny.

Wniesiono o wystąpienie do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o opinię w przedmiocie proponowanej przez organ antymonopolowy wykładni przepisów Prawa bankowego i jej zgodności z przepisami prawa wspólnotowego w zakresie „ostrożnego zarządzania ryzykiem kredytowym instytucji kredytowych (w tym banków).”

W sprawie uchwały Zarządu zwrócono uwagę na fakt, że za działania nieuczciwe (wbrew dobremu obyczajom) uznaje się sytuacje, kiedy sporządzone przez kredytodawcę klauzule w sposób odczuwalny godzą w praktyce w równowagę stosunku prawnego. Zakwestionowane

zostało iż za bezprawne działanie godzące w zbiorowe interesy konsumentów uznano rozliczenie kredytu w przypadku powstania nadpłaty w kwocie 15 zł, która zostaje zarachowana w dochody Banku. Postanowienie to nie może być oceniane w oderwaniu od całej treści ww. uchwały Zarządu MBS, zgodnie z którą za rozliczone uznaje się także kredyty w przypadku których powstają niedopłaty w kwocie do 30,00 zł, a w szczególnych przypadkach nawet w kwocie powyżej 30,00 zł i poniżej 200,00 zł. Przedstawione zostało rozliczenie wartości dokonanych nadpłat i niedopłat.

W opinii Banku naruszenie równowagi zachodzi wówczas, gdy interesy i ryzyko obu stron nie są wyważone, w sytuacji, w której każda strona ma prawo oczekiwać, iż relacja wzajemnych praw i obowiązków będzie porównywalna. W sytuacji, kiedy jedną ze stron jest Bank, a drugą stroną „zbiór” w postaci wszystkich klientów Banku będących konsumentami, porównując wskazane powyżej kwoty z pewnością nie można przedsiębiorcy postawić zarzutu nieuczciwego wyważania obu interesów.

W podsumowaniu Bank nie zgodził się z argumentacją i tezami postawionymi w Zawiadomieniu i Postanowieniu nr 1. Zwrócono uwagę, że przedstawione zarzuty nie dowodzą, iż którekolwiek z postanowień wzorca umów wskazanych przez organ antymonopolowy było przez Bank w praktyce stosowane. Z uwagi na fakt, że przedstawione przedsiębiorcy zarzuty nie wskazują w sposób jednoznaczny, w jakim zakresie naruszone zostały zbiorowe interesy konsumentów, pełne ustosunkowanie się do nich na obecnym etapie postępowania nie jest możliwe. Bank zastrzegł sobie przedstawienie dalszych wyjaśnień w tym zakresie. Z uwagi na zasadniczą rozbieżność w postrzeganiu przez organ antymonopolowy oraz KNF obowiązków związanych z ostrożnym zarządzaniem ryzykiem kredytowym za celowe uznano zaciągnięcie opinii KNF-u (Karty nr 6-10).

Pismem z dnia 16.09.2008r. przesłane zostały dokumenty dotyczące dokonanych przez Bank zmian w roku 2007 i 2008 w zakresie stosowanych wzorców umów i regulaminów kredytów konsumenckich. Zaznaczono, że zmiany te zostały dokonane z inicjatywy Banku, w celu usunięcia nieprecyzyjnych zapisów (Karty nr 181-221).

Bank równocześnie podtrzymał stanowisko przedstawione we wcześniejszym piśmie. W jego opinii, przedstawione zarzuty nie dowodzą, że którekolwiek z postanowień wzorców umów wskazanych przez organ antymonopolowy w postępowaniu w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, były przez Bank w praktyce stosowane. O braku zamiaru stosowania w praktyce jakichkolwiek postanowień wzorców umów wpisanych do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, świadczą dokonane przez Bank zmiany.

W opinii Banku, organ antymonopolowy badał postanowienia umowne we wzorcach, których stosowania Bank zaprzestał z własnej inicjatywy. Zmiany te stanowiły element kompleksowej zmiany w zakresie funkcjonowania Banku. Dokonane zmiany bazowały na analizie upublicznionych decyzji Prezesa Urzędu oraz interpretacji i wykładni odpowiednich przepisów prawa oraz orzecznictwa sądów. Aktualnie w Banku w zakresie kredytów udzielonych konsumentom, zastosowanie mają dostarczone nowe wzorce.

Bank zadeklarował, iż nadal będzie porównywał stosowane wzorce z obowiązującymi przepisami prawa oraz upublicznionymi decyzjami Prezesa Urzędu i w razie ujawnienia się okoliczności, iż wzorce te nie spełniają wymogów w zakresie nałożonych na Bank obowiązków, dokona dalszych zmian w tym zakresie (Karta nr 179).

W toku niniejszego postępowania organ antymonopolowy ustalił i zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy antymonopolowej zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Ustawa antymonopolowa w art. 24 ust. 2 i 3 stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c., naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny

nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

W przypadku, gdy doszło do naruszenia art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, organ antymonopolowy na mocy art. 26 ust. 1 tej ustawy uznaje określoną praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazuje zaniechanie jej stosowania.

Jako „sprzeczne z prawem” należy kwalifikować zachowania sprzeczne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa. /Por. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji Komentarz, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwejki, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s.117 - 118/

Wobec powyższego, aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

- bezprawne działanie przedsiębiorcy,
- działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

W trakcie postępowania, organ antymonopolowy ustalił, że Bank działalność prowadzi na podstawie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego (Karty nr 22-27).

Ad I.1.a Oceniana praktyka dotyczy naruszenia obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez zredagowanie treści umowy w sposób niezgodny z art. 4 ust. 2 pkt 10 ustawy o kredycie konsumenckim w zakresie wymogu podawania w umowie informacji o skutkach przedterminowej spłaty kredytu dokonanej przez konsumenta, tj. o zwolnieniu z zapłaty oprocentowania za okres po spłacie kredytu.

Ustawa o kredycie konsumenckim reguluje zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki, zasady ochrony konsumenta, który zawarł umowę o kredyt konsumencki, oraz obowiązki kredytodawcy lub podmiotu pośredniczącego w zawarciu umowy kredytowej. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim, przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę, na mocy, której przedsiębiorca w zakresie swojej działalności, udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi kredytu w jakiegokolwiek postaci. Ustawa określa wymagania, jakim muszą odpowiadać umowy o kredyt konsumencki, a także określa warunki wykonania tejże umowy. Ustawa reguluje również informacje, jakie muszą zawierać ogłoszenia oraz reklamy dotyczące kredytu konsumenckiego.

W wyroku z dnia 13 czerwca 2005 r. sygn. akt XVII Ama 30/2004 Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził co następuje „Przepis art. 4 ust. 2 ustawy kredycie konsumenckim określa zatem w sposób szczegółowy obowiązek kredytodawcy w zakresie informowania konsumenta. Obowiązek ten istniał od 19 września 2002 r., (...). Istotą stwierdzonej praktyki jest więc zaniechanie obowiązku poinformowania konsumenta w zakresie określonym w art. 4 ust. 2 pkt 8, 10, 11 i art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o kredycie konsumenckim, a nie praktyka wykonywania umów przez powoda. Należy zatem podzielić stanowisko Prezesa UOKiK, zajęte w zaskarżonej decyzji, że usunięcie skutków praktyki może nastąpić w drodze uzupełnienia umów z konsumentami, zawartych 19 września 2002 r. i później, o brakujące elementy. (...) Zdaniem sądu, skoro ustawodawca wyraźnie określił zakres niezbędnych danych, zawartych w umowie kredytu konsumenckiego, to oczywistym jego celem było zagwarantowanie konsumentowi wiedzy w tym zakresie, jako niezbędnej dla ochrony jego praw i interesów. Bez znaczenia jest przy tym, czy konsument z informacji tych uczyni użytek, czy nie.”

Również w wyroku z dnia 23.11.2005r. Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów sygn. akt XVII Ama 37/2004, Gazeta Prawna 2005/229 str. 26, zostało stwierdzone, że „Bank powinien dostosować umowy pożyczek zawieranych z

konsumentami do wymogów ustawy o kredycie konsumenckim. Umowa powinna informować konsumenta m.in. o całkowitym koszcie kredytu, rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania, o pozostałych kosztach związanych z umową, o łącznej kwocie wszystkich kosztów, opłat i prowizji, a także o skutkach niedotrzymania terminu i naruszenia zasad spłaty kredytu. Jeżeli konsument zalega z zapłatą dwóch pełnych rat kredytu, kredytodawca ma prawo wypowiedzieć umowę. Wcześniej powinien jednak wezwać konsumenta do zapłaty zaległych rat w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania. Termin wypowiedzenia umowy nie może być krótszy niż 30 dni.”

Zgodnie z powyżej przytoczonymi orzeczeniami, umowy zawierane z konsumentami, do których zastosowanie mają przepisy ustawy o kredycie konsumenckim muszą zawierać minimum informacji wymaganych przez tą ustawę. Dodatkowo w sytuacji, gdy sposób postępowania w trakcie realizacji umowy zarówno konsumenta jak i pożyczkodawcy reguluje ww. ustawa, umowa musi wyczerpująco przekazywać informacje umożliwiające postępowanie zgodnie z nakazami ustawy, a także umożliwiające weryfikację działań pożyczkodawcy.

„Ustawa o kredycie konsumenckim wprowadza obowiązek poinformowania konsumenta w umowie o przysługującym mu uprawnieniu do spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie oraz o skutkach skorzystania z tego uprawnienia. Należy podkreślić, że uprawnienie to - przyznane konsumentowi przez semiimperatywny art. 8 ust. 1 - nie może być wyłączone odmienną umową stron i z tego względu przysługiwałoby konsumentowi niezależnie od tego, czy wzmianka o nim została zamieszczona w umowie. Omawiany obowiązek zatem ma charakter czysto informacyjny i służy uświadomieniu konsumentowi przysługujących mu korzystnych instrumentów, służących ochronie jego interesów. Naruszenie tego obowiązku informacyjnego skutkuje sankcją kredytu darmowego, w świetle którego możliwość wcześniejszej spłaty kredytu jest już praktycznie pozbawiona znaczenia.

Obowiązek dotyczy nie tylko zamieszczenia informacji o samym uprawnieniu, ale obejmuje również podanie do wiadomości konsumenta skutków skorzystania z niego. Wydaje się, że obowiązkowi temu czyni zadość powtórzenie w odpowiedniej części treści art. 8 ust. 2, zgodnie z którym, jeżeli konsument spłaca kredyt przed terminem, to w przypadku kredytu oprocentowanego - nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania za okres po spłacie kredytu, a w przypadku kredytu nieoprocentowanego - konsument ma prawo do zmniejszenia zapłaconych kredytodawcy prowizji i opłat proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas korzystania z kredytu. Do skutków skorzystania z uprawnienia do wcześniejszej spłaty kredytu należy również przewidziany w art. 8 ust. 4 obowiązek kredytodawcy rozliczenia się z konsumentem w terminie 14 dni od dnia dokonania spłaty kredytu. Także i ta informacja powinna zostać zamieszczona w umowie.”¹

Bank w piśmie ustosunkowującym się do wszczęcia postępowania stwierdził, iż oceniana umowa, informuje, że pożyczkobiorca ma prawo do wcześniejszej spłaty kwoty pożyczki (Karta nr 7).

Analiza przedstawionych wyjaśnień nie pozwala w opinii organu antymonopolowego na stwierdzenie, iż nawet rozsądny konsument na podstawie otrzymanych warunków umowy, dowiaduje się, iż dokonując wcześniejszej spłaty kredytu może zwrócić tylko wartość kredytu, który pozostał do zwrotu bez odsetek.

Powołane w ustosunkowaniu się do wszczęcia przez Bank oraz inne dodatkowe postanowienia mają brzmienie:

§ 10 pkt 1 umowy o kredyt konsumencki *„Kredytobiorca uprawniony jest do wcześniejszej spłaty części lub całości zadłużenia z tytułu kredytu. Z tytułu wcześniejszej spłaty kredytu Bank nie pobiera prowizji.”*

§ 10 pkt 2 umowy o kredyt konsumencki *„Częściowa lub całkowita spłata kredytu przed terminem następuje, po wcześniejszym poinformowaniu (na trzy dni przed jej dokonaniem) Banku o tym fakcie, na rachunek wskazany w §7 ust. 1 niniejszej Umowy. Po częściowej spłacie kredytu Kredytobiorca (na jego pisemny wniosek) otrzymuje nowy harmonogram spłaty kredytu.”*

§ 10 ust. 3 umowy o kredyt konsumencki *„Wpłacona – zgodnie z ust. 2 – na ww. rachunek kwota zostaje zaliczona na poczet spłaty kredytu zgodnie z § 9 ust. 3 Umowy.”*

¹ Komentarz Romana Trzaskowskiego do art. 4 ustawy o kredycie konsumenckim, LexPolonica

§ 9 ust. 3 umowy o kredyt konsumencki „Splaty jakichkolwiek należności Kredytobiorcy Bank może zaliczyć w następującej kolejności, na poczet:

- a) opłat i prowizji,
- b) kosztów poniesionych przez Bank, a powstałych z przyczyny Kredytobiorcy,
- c) odsetek od zadłużenia przeterminowanego, począwszy od najwcześniejszego wymagalnego,
- d) odsetek należności nieprzeterminowanych w dniu płatności przez Kredytobiorcę,
- e) najwcześniejszych wymagalnych rat kredytów,
- f) niewymagalnych długów Kredytobiorcy.”

§ 10 ust. 5 umowy o kredyt konsumencki „Splaty całego kredytu wraz z należnościami ubocznymi oznacza wygaśnięcie niniejszej Umowy. W ciągu 14 dni od dokonania spłaty całości zadłużenia Bank dokona ostatecznego rozliczenia kredytu. Powstałą nadpłatę Kredytobiorca będzie mógł odebrać w Banku, zostanie przesłana za pośrednictwem poczty lub dostarczona Kredytobiorcy (na jego pisemny wniosek) oświadczenie o rozliczeniu całości zadłużenia wobec Banku.”

§ 4 ust. 1 umowy o kredyt konsumencki „Następnego dnia po uruchomieniu kredytu Bank zaczyna pobierać od udzielonego kredytu odsetki.” (Karty nr 134-137).

§ 19 ust. 1 i 2 Regulaminu „Kredytobiorca ma prawo do wcześniejszej spłaty kredytu, pod warunkiem powiadomienia Banku najpóźniej 3 dni przed dokonaniem spłaty. W przypadku wcześniejszej spłaty kredytu, Bank pobiera odsetki tylko za faktyczny okres korzystania z kredytu.” (Karty nr 32-41).

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone postanowienia należało stwierdzić, iż konsument przy zawarciu umowy jest informowany o prawie do wcześniejszej spłaty kredytu. Bank odnosząc się do zarzutów postawionych we wszczęciu postępowania stwierdził, iż każdy rozsądny konsument na podstawie zapisów umowy może stwierdzić, iż ma prawo do wcześniejszej spłaty kredytu oraz jakie prawa z tym związane mu przysługują. Jednak analiza powyższych informacji wykazała, iż umowa nie informuje w żaden sposób, o korzyściach, jakie wiążą się z wcześniejszą spłatą kredytu, tj. o zwolnieniu z zapłaty oprocentowania za okres po spłacie kredytu.

Analiza dokumentów regulujących prawa i obowiązki stron umowy, wykazała, iż kredytobiorca przy podpisaniu umowy podpisuje oświadczenie, stanowiące iż, „Oświadczam, że zapoznałam/em się z treścią niniejszej Umowy oraz Regulaminu, oraz wyrażam zgodę na zawarcie Umowy i na zobowiązania wynikające z załączników do Regulaminu.” Dodatkowo zgodnie z § 13 ust. 3 Umowy „Kredytobiorca podpisując Umowę oświadcza także, że: odebrał wzór oświadczenia o odstąpieniu od Umowy; zapoznał się i akceptuje „Regulamin udzielenia kredytów konsumpcyjnych dla osób fizycznych”; odebrał wyciąg z Taryfy.” (Karta nr 137). Z treści przedmiotowych oświadczeń wynika, iż konsument w momencie zawierania umowy otrzymuje treść Regulaminu wyłącznie do zapoznania się. Tym samym z warunkami przez niego określonymi może zapoznać się tylko przez krótki czas i nie są one mu wydawane do zabrania wraz z treścią umowy. W celu zapoznania się z jego treścią musiałby ponownie udać się do Banku. Dlatego też w celu uniknięcia przedmiotowych utrudnień ustawa o kredycie konsumenckim nakazuje przedsiębiorcy zamieszczenie w treści umowy wszystkich niezbędnych dla konsumenta informacji. Zamieszczenie w § 19 ust. 1 i 2 Regulaminu „(...) W przypadku wcześniejszej spłaty kredytu, Bank pobiera odsetki tylko za faktyczny okres korzystania z kredytu.”, jest niewystarczające do uznania, iż konsument otrzymał informację o uprawnieniu wynikającym z wcześniejszej spłaty kredytu.

Obowiązek zamieszczenia w umowach przedmiotowych informacji ma zapewnić konsumentom możliwość dokonania oceny korzyści, jakie wiążą się z wcześniejszą spłatą pożyczki. Umożliwi im to samodzielne obliczenie kwot, o które zmniejszają się zobowiązania z każdym dniem wcześniejszej spłaty kredytu. Dodatkowo wiedza o przedmiotowym prawie umożliwi im weryfikację sposobu rozliczenia dokonanej spłaty kredytu przez Bank, a więc np. bezprawnego żądania zapłaty nienależnych odsetek. Dlatego też brak pełnych informacji o skutkach wcześniejszej spłaty kredytu narusza ich interesy ekonomiczne.

Zgodnie z powyżej cytowanym orzeczeniem Sądu bez względu na fakt, czy konsument skorzysta z przyznanego przez przepisy prawa do wcześniejszej spłaty kredytu, informacja o

korzyściach związanych z przedmiotowym prawem w przedmiotowym przypadku musi być zamieszczona w treści umowy.

Biorąc pod uwagę powołane w niniejszej decyzji orzeczenia, organ antymonopolowy stwierdził, że w sytuacji, gdy treść umowy nie zawiera wszystkich wymaganych przez ustawę o kredycie konsumenckim informacji, bez względu na to, czy będą one wykorzystywane w trakcie realizacji umowy, oraz gdy warunki realizacji umowy zostały określone w sposób mniej korzystny niż określa je ustawa, przedsiębiorcy zawierając z konsumentami takie umowy naruszają obowiązek udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, przez co godzą w zbiorowe interesy konsumentów.

Dlatego też praktyka dotycząca sformułowania umowy w taki sposób, że nie zapewnia minimalnej ochrony interesów konsumentów przez brak odpowiednich informacji lub podanie niepełnych, nieprawdziwych i nierzetelnych informacji jest bezprawna.

Przedmiotowa praktyka dotyczy informacji, o skutkach wcześniejszej spłaty kredytu, tak więc dotyczy informacji ważnych zarówno dla konsumentów, którzy chcą zawrzeć umowy, jak i tych, którzy je realizują. Tym samym zakwestionowana praktyka narusza interesy konsumentów, którzy zawarli i realizują umowy, a także przyszłych potencjalnych klientów. Od momentu obowiązywania ustawy o kredycie konsumenckim, praktyka polegająca na niepodawaniu pełnych, wymaganych ustawą informacji jest bezprawna. Umowy mogą zawrzeć wszystkie osoby nią zainteresowane, a więc oferta zawarcia umowy pożyczki skierowana jest do nieograniczonej grupy konsumentów.

Bank do pisma z dnia 16.09.2008r. dołączył Uchwałę Zarządu Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie z dnia 10.07.2008r. w sprawie zatwierdzenia nowych wzorców, w tym umowy kredytu gotówkowego promocyjnego, o kredyt konsumencki oraz o kredyt gotówkowy, a także nowych treści Regulaminu udzielania kredytów Gotówkowych Konsumpcyjnych dla osób fizycznych oraz Regulaminu udzielania kredytów Gotówkowych Promocyjnych Konsumpcyjnych dla osób fizycznych. Zarząd w ww. uchwale postanowił, iż wchodzi ona w życie z dniem 14 lipca 2008r. (Karta nr 199).

Nowy wzorzec umowy o kredyt konsumencki zawiera postanowienia (Karty nr 214-217):

§ 9 Wcześniejsza spłata

§ 9.1 „Kredytobiorca uprawniony jest do wcześniejszej spłaty części lub całości zadłużenia z tytułu kredytu. Z tytułu wcześniejszej spłaty kredytu Bank nie pobiera prowizji”.

§ 9.2 „Częściowa lub całkowita spłata kredytu przed terminem następuje, po wcześniejszym poinformowaniu (na trzy dni przed jej dokonaniem) Banku o tym fakcie, na rachunek wskazany w § 3 pkt 4 niniejszej Umowy. Po częściowej spłacie kredytu Kredytobiorca (na jego pisemny wniosek) otrzymuje nowy harmonogram spłat kredytu”.

§ 9.2a „Jeżeli Kredytobiorca spłaca kredyt przed terminem, to nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania za okres po spłacie kredytu.”

§ 9.3 „Wpłacona – zgodnie z pkt 2 – kwota zostaje zaliczona na poczet spłaty kredytu zgodnie z § 8 pkt 4 Umowy.”

§ 9.4 „Bank zobowiązany jest przedstawić Kredytobiorcy (na jego pisemny wniosek) aktualny stan zadłużenia z tytułu kredytu.”

§ 9.5 „Spłata całego kredytu wraz z należnościami ubocznymi oznacza wygaśnięcie niniejszej Umowy. W ciągu 14 dni od dokonania spłaty całości zadłużenia Bank dokona ostatecznego rozliczenia kredytu. Powstałą nadpłatę Kredytobiorca będzie mógł odebrać w Banku, lub zostanie ona przesłana przekazem pocztowym lub dostarczona Kredytobiorcy w inny ustalony z nim sposób.”

§ 9.6 „Bank zobowiązany jest przedstawić Kredytobiorcy (na jego pisemny wniosek) oświadczenie o rozliczeniu całości zadłużenia wobec Banku.”

§ 9.7 „Bank uprawniony jest do pobierania od Kredytobiorcy opłat i prowizji zgodnie z Taryfą, związanych z wydaniem zaświadczeń o spłacie kredytu.”

Treść wzorca umowy o kredyt gotówkowy promocyjny nie różni się merytorycznie w stosunku do powyżej przytoczonych postanowień.

§ 15 Nowego regulaminu udzielania kredytów gotówkowych promocyjnych Konsumpcyjnych dla osób fizycznych przez Mikołowski Bank Spółdzielczy oraz § 18 Nowego regulaminu udzielania kredytów gotówkowych Konsumpcyjnych dla osób fizycznych przez Mikołowski Bank Spółdzielczy zawierają postanowienia:

„Kredytobiorca ma prawo do wcześniejszej spłaty Kredytu, pod warunkiem powiadomienia Banku najpóźniej 3 dni przed dokonaniem spłaty.”

„W przypadku wcześniejszej spłaty kredytu, Bank pobiera odsetki tylko za faktyczny okres korzystania z kredytu.” (Karty nr 219, 221).

Bank w piśmie z dnia 16.09.2008r. zadeklarował, iż w oparciu o umowy, których treść została zakwestionowana nie są już zawierane umowy z konsumentami. Jednak nie podał konkretnej daty tego zaniechania. Przedsiębiorca dostarczył wyłączenie wzorce umów wraz z uchwałą określającą datę, gdy miały one wejść w życie. Jednak nie udokumentował wprowadzenia ich do stosowania poprzez dostarczenie przykładowych pierwszych umów zawartych w ich oparciu z konsumentami.

Istotne jest również, iż analiza treści umów, których postanowienia zostały ocenione w przedmiotowym postępowaniu wykazała, iż zawierane one były na okres kilku lat, np. umowa o kredyt konsumencki zawarta w dniu 2.03.2007r. wiąże przez 48 miesiące (Karta nr 134). Biorąc pod uwagę powyższe, umowa ta nadal w dniu wydania decyzji jest realizowana w formie jaka została zakwestionowana w niniejszym postępowaniu. W powołanym wcześniej wyroku z dnia 13 czerwca 2005 r. sygn. akt XVII Ama 30/2004 SOKiK stwierdził co następuje. „Należy zatem podzielić stanowisko Prezesa UOKiK, zajęte w zaskarżonej decyzji, że usunięcie skutków praktyki może nastąpić w drodze uzupełnienia umów z konsumentami, zawartych 19 września 2002 r. i później, o brakujące elementy.” Dlatego też organ antymonopolowy stoi na stanowisku, iż dopiero podjęcie działań polegających na uzupełnieniu treści umów nadal realizowanych pozwoliłoby na uznanie, iż Bank podjął działania mające na celu usunięcie skutków stosowania zakwestionowanej praktyki. Jednak przedsiębiorca nie dostarczył żadnych informacji oraz dokumentów potwierdzających taki zamiar.

Biorąc pod uwagę powyższe, nawet przyjmując, iż nowy wzór umowy nie narusza obowiązku informacyjnego wynikającego z ustawy o kredycie konsumenckim w zakresie objętym przedmiotową praktyką, ponieważ Bank nie udokumentował zaprzestania stosowania zakwestionowanej praktyki, brak jest podstaw do wydania decyzji na podstawie art. 27 ustawy antymonopolowej, stwierdzającej zaniechanie stosowania praktyki. Zgodnie z art. 27 ust. 1 i 2 ustawy antymonopolowej, nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 26, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. W przypadku określonym w ust. 1 Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Na podstawie przesłanek zawartych w powyższym uzasadnieniu stosowania praktyki, organ antymonopolowy stwierdził, iż jest ona bezprawna, oraz narusza interesy konsumentów.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie obie przesłanki, tj. bezprawność działań oraz naruszenie interesów nieograniczonej grupy konsumentów, organ antymonopolowy uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt I.1.a sentencji decyzji.

Ad I.1.b Oceniana praktyka dotyczy naruszenia obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji poprzez zredagowanie treści umowy w sposób niezgodny z art. 4 ust. 2 pkt 12 ustawy o kredycie konsumenckim w zakresie wymogu podawania w umowie informacji o wszystkich skutkach uchybienia postanowieniom dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu, tj. o obowiązku wezwania konsumenta do zapłaty zaległych rat lub części w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy.

Art. 14 ustawy o kredycie konsumenckim stanowi, iż jeżeli konsument nie zapłacił w terminach określonych w umowie pełnych rat kredytu za co najmniej dwa okresy płatności, kredytobiorca może wypowiedzieć umowę po uprzednim wezwaniu konsumenta, w trybie

określonym w umowie kredytowej, do zapłaty zaległych rat lub części w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy. Termin wypowiedzenia nie może być krótszy niż 30 dni. „Z brzmienia omawianego przepisu wynika, że szczegółowe kwestie dotyczące trybu wezwania powinny być obligatoryjnie uregulowane w umowie o kredyt konsumencki (por. uwagi do art. 4 ust. 2 pkt 12). Umowa może przewidywać wezwanie pisemne albo za pomocą środka porozumiewania się na odległość. Wezwanie musi zawierać wyraźną wzmiankę, że skutkiem nieuregulowania zaległości w uzgodnionym terminie może być wypowiedzenie umowy. Może także przewidywać dłuższy niż 7-dniowy termin do zapłaty. Niedochowanie wymagań wskazanych w ustawie i umowie spowoduje, że wezwanie nie będzie skuteczne i kredytodawca nie będzie uprawniony do wypowiedzenia umowy.”²

„Bank powinien dostosować umowy pożyczek zawieranych z konsumentami do wymogów ustawy o kredycie konsumenckim. Umowa powinna informować konsumenta m.in. o całkowitym koszcie kredytu, rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania, o pozostałych kosztach związanych z umową, o łącznej kwocie wszystkich kosztów, opłat i prowizji, a także o skutkach niedotrzymania terminu i naruszenia zasad spłaty kredytu. Jeżeli konsument zalega z zapłatą dwóch pełnych rat kredytu, kredytodawca ma prawo wypowiedzieć umowę. Wcześniej powinien jednak wezwać konsumenta do zapłaty zaległych rat w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania. Termin wypowiedzenia umowy nie może być krótszy niż 30 dni.” /Wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z roku 2004 sygn. akt XVII Ama 37/2004/³.

Bank odnosząc się do postawionego zarzutu stwierdził, iż nie ma obowiązku dochodzenia roszczeń w sytuacji powstania zadłużenia. Natomiast w sytuacji podjęcia takich działań, to wezwanie musi być zgodne z ustawą. W opinii Banku dopiero w sytuacji, gdyby dokument wezwania nie zawierał informacji, że w terminie nie krótszym niż 7 dni od dnia otrzymania tego wezwania należy spłacić kredyt, pod rygorem wypowiedzenia umowy, można uznać, że został naruszony ww. artykuł ustawy.

§ 11 umowy o kredyt konsumencki stanowi, iż „Bank może wypowiedzieć niniejszą umowę o kredyt z zachowaniem trzydziestodniowego terminu wypowiedzenia i zażądać spłaty całej należności Banku z tytułu kredytu i innych należności ubocznych lub może zażądać dodatkowego zabezpieczenia kredytu w przypadku:

- a) zalegania ze spłatą co najmniej dwóch pełnych rat kredytu,
- b) ujawnienia, iż złożone Bankowi informacje nie są rzetelne i nie odpowiadają stanowi faktycznemu,
- c) naruszenia warunków Umowy lub Regulaminu, w tym zagrożenia terminowej spłaty całości lub części kredytu (utrata zdolności kredytowej),
- d) stwierdzenia przez Bank istotnego obniżenia wartości zabezpieczenia spłaty kredytu.” (Karty nr 134-137).

Powyżej przytoczone postanowienie przewiduje prawo Banku do wypowiedzenia umowy w określonych okolicznościach, jednak w umowie brak odniesienia do praw przysługujących konsumentowi w przedmiotowych sytuacjach. Zgodnie z ustawą o kredycie konsumenckim konsument powinien otrzymać informacje, które dotyczą praw i obowiązków stron umowy określonych w ustawie. Tylko dzięki temu będzie on mógł w pełni korzystać ze swoich praw oraz przestrzegać obowiązków, przy równoczesnym weryfikowaniu działań stosowanych przez przedsiębiorcę.

Z treści powyższych postanowień wynikają prawa Banku, co do wypowiedzenia umowy. Konsument analizując je dowiaduje się, iż Bank może wypowiedzieć umowę i zażądać spłaty kredytu po zaistnieniu określonych okoliczności. Pomimo, iż tak jak wyjaśnił przedsiębiorca w ustosunkowaniu się do wszczęcia Bank jest zobowiązany do wezwania konsumenta do uregulowania powstałych zobowiązań przed wypowiedzeniem umowy, to jednak konsument ma prawo, aby informacja o tym została zawarta w umowie. Brak tej informacji w umowie, może spowodować, iż otrzymanie wypowiedzenia umowy bez wcześniejszego wezwania, konsument potraktuje jako wiążące. W konsekwencji podejmie działania, których nie ma obowiązku podejmować, gdyż zawsze przed wypowiedzeniem umowy ma prawo do otrzymania wezwania do

² Lex Polonica komentarz do art. 14 uokk

³ Ibid

zapłaty zaległych zobowiązań, w określonym w umowie terminie, który nie może być krótszym niż 7 dni. Ustawa w sposób jednoznaczny określa, iż tryb jaki powinien być zastosowany w sytuacji nie dokonania spłaty zaciągniętego zobowiązania musi być określony w umowie.

Jak stwierdzono w uzasadnieniu do pkt I.1a) sentencji decyzji, Bank przedstawił nowe wzorce umów oraz Regulaminy.

Nowy wzorzec umowy o kredyt konsumencki zawiera postanowienia (Karty nr 214-217):

§ 8.2 „O powstałej zaległości w spłacie kredytu lub odsetek wobec Banku, Kredytobiorca jest zawiadamiany pisemnie, listem zwykłym przesyłanym na adres zamieszkania Kredytobiorcy wskazanym w niniejszej Umowie, z zastrzeżeniem pkt 3. Przesłane do Kredytobiorcy pismo wyznacza termin do dobrowolnej spłaty zadłużenia. Kredytobiorca zobowiązuje się pokryć odsetki od należności przeterminowanych wraz z kosztami wysyłanych przez Bank upomnień (zawiadomień) o zaległościach, zgodnie z obowiązującą Taryfą.”

§ 8.2a „Zawiadomienie, o którym mowa w pkt 2 obejmuje także informacje, że Bank może wypowiedzieć umowę o ile w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania zadłużenie nie zostanie spłacone w całości lub części.”

Jak zostało stwierdzone w uzasadnieniu praktyki określonej w pkt I.1a sentencji decyzji, Bank dostarczając nowe wzorce umów w żaden sposób nie wyjaśnił, czy podjął działania mające na celu usunięcie skutków stosowania przedmiotowej praktyki. Przedsiębiorca nie udokumentował faktycznego stosowania nowych umów oraz nie wykazał, iż podjął działania mające na celu uzupełnienie realizowanych umów o wymagane przez ustawę o kredycie konsumenckim informacje.

Biorąc pod uwagę powyższe, nawet przyjmując, iż nowy wzór umowy nie narusza obowiązku informacyjnego wynikającego z ustawy o kredycie konsumenckim w zakresie objętym przedmiotową praktyką, ponieważ Bank nie udokumentował zaprzestania stosowania zakwestionowanej praktyki, brak jest podstaw do wydania decyzji na podstawie art. 27 ustawy antymonopolowej, stwierdzającej zaniechanie stosowania praktyki.

Przedmiotowa praktyka narusza interesy tej samej grupy osób, która została określona w uzasadnieniu do pkt I.1.a sentencji decyzji.

Na podstawie przesłanek zawartych w powyższym uzasadnieniu stosowania praktyki, organ antymonopolowy stwierdził, że jest ona bezprawna, oraz narusza interesy konsumentów.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie obie przesłanki, tj. bezprawność działań oraz naruszenie interesów nieograniczonej grupy konsumentów, organ antymonopolowy uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt I sentencji decyzji.

Ad. I.2 Przedsiębiorcy postawiono zarzut stosowania postanowień wzorców umownych, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 K.p.c. Wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ K.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ K.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 K.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w ww. rejestrze, jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień

umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów dokonując oceny postanowienia umownego ocenia określony zapis i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem konkretnego wzorca umownego, a staje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, która została zakwestionowana. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ K.p.c.) spełnia ona funkcję podobną do przepisów prawa. Tak więc, dokonując oceny treści postanowień umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorcach umownych należy wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej (wykładnia językowa, systemowa, funkcjonalna i inna). Stąd też, niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame.

Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Sąd orzekając co do postanowienia, iż jest to niedozwolone postanowienie umowne stwierdza, iż kształtuje ono prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, równocześnie rażąco naruszając jego interesy. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. przez niedozwolone postanowienie umowne uważa się postanowienie umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, które kształtuje jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Biorąc pod uwagę powyższą wykładnię, można stwierdzić, iż praktyki polegające na zamieszczaniu w zawieranych umowach, postanowień, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych są bezprawne i naruszają zbiorowe interesy konsumentów. Powyższe zostało potwierdzone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06) oraz wyroku SOKiK z dnia 25. 05. 2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04).

Posługiwanie się w obrocie konsumenckim klauzulami uznanymi przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za abuzywne i wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone postanowienia umowne jest zakazane prawem. „Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki o której mowa w art. 23 a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też związany jest z działaniami innych kontrahentów konsumentów (Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 02.12.2005r., (sygn. akt VI ACa 760/05). Podobne twierdzenie Sąd Apelacyjny zawarł we wcześniejszym wyroku, tj. w orzeczeniu z dnia 29.09.2005r. (sygn. akt VI ACa 381/05), gdzie przywołując stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 19. 12. 2003r. III CZP 95/03 (OSNC 2005/2/25), wskazał, że wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479⁴³ K.p.c., od chwili wpisania do odpowiedniego rejestru, skutek także wobec osób trzecich”. Pomimo, iż powyżej przywołane wyroki zapadły pod rządami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2000r., to orzecznictwo to należy uznać za aktualne także w aktualnym stanie prawnym. Na gruncie obecnie obowiązującej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2007r. rozważana kwestia została uregulowana w analogiczny sposób, a zatem nie występują różnice, które nakazywałyby odejście od ustalonej linii orzecznictwa i w konsekwencji tego odmienną ocenę prawną badanego zagadnienia.

W zakresie punktu I.2.a sentencji decyzji oceniana praktyka dotyczy stosowania postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c.:

§ 4 pkt 3 umowy o kredyt konsumencki oraz umowy o kredyt konsumpcyjny stanowi, iż „(...) *O zmianach oprocentowania kredytu Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, Poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Banku oraz siedzibie Pośrednika.*” (Karty nr 134-137, 103-106).

§ 13 pkt 5 Regulaminu udzielania kredytów konsumpcyjnych dla osób fizycznych „*O zmianach oprocentowania kredytu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, Poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Banku oraz w siedzibie Pośrednika. W przypadku niekorzystnej dla Kredytobiorcy zmiany stóp procentowych Bank wysyła nowy harmonogram spłaty kapitału i odsetek.*”

§ 13 pkt 6 Regulaminu „*Aktualne stawki oprocentowania są wywieszane w Banku na tablicy ogłoszeń oraz w siedzibie Pośrednika.*”

Kwestionowane postanowienia w pkt I.2.a sentencji oraz postanowienia poniżej przytoczone wpisane do rejestru, pomimo różnic w sformułowaniu treści, mają tożsamy charakter, a skutek ich stosowania jest identyczny.

Postanowienie przytoczone poniżej zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 30 września 2002r. sygn. akt XVII Amc 47/01 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 29 listopada 2002r. pod numerem 32, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski S.A. w Warszawie. Za niedozwolone postanowienie umowne Sąd uznał zapis o treści:

„*PKO - bp podaje do wiadomości obowiązujące stawki prowizji i opłat przez wywieszenie w Oddziałach PKO - bp Taryfy oraz udostępnia Taryfę na życzenie posiadacza rachunku*”.

W ww. wyroku Sąd stwierdził, iż przytoczone postanowienie jest sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami art. 384 § 1 i 2 k.c. oraz z art. 384¹ k.c. „Jak wiadomo art. 111 ust. 1 pkt 2 Prawa bankowego nakłada na bank obowiązek ogłaszania w miejscu wykonywania czynności, w sposób ogólnie dostępny, stosowanych stawek prowizji i wysokość pobieranych opłat. Z kolei, zgodnie z art. 54 ust. 3 tego Prawa, wysokość prowizji i opłat oraz warunki ich zmiany określa się w umowie rachunku bankowego. W związku z tym zbiór prowizji i opłat dotyczących umowy rachunku bankowego z „Taryfy prowizji i opłat bankowych w obrocie krajowym i zagranicznym w PKO BP S.A.” powinien być inkorporowany do wzorca umowy. Dlatego samo powołanie się we wzorcach na Taryfę nawet z wymienieniem tytułu do pobierania prowizji i opłat, ale z pominięciem konkretnych stawek jest sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem art. 54 ust. 3 Prawa bankowego, gdyż przekazuje klientowi jedynie informacje o istnieniu wzorca (taryfy) poza wzorcem, na podstawie którego ma być zawarta umowa.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że do umów o świadczeniu usług bankowych zastosowanie ma art. 384 § 1 kc co obliguje bank do doręczenia wzorca umownego kontrahentowi przy zawarciu umowy. Jednakże w sytuacji wyszczególnionej w art. 384 § 2 kc w pierwszym rzędzie ustalenia wymaga czy umowa rachunku bankowego jest stosunkiem tego rodzaju, w którym jest zwyczajowo przyjęte posługiwanie się wzorcami umownymi. Odpowiedź w tej materii daje art. 109 ust. 1 pkt 1 Prawa bankowego zezwalający bankom wydawać ogólne warunki umów lub regulaminy określające warunki otwierania i prowadzenia rachunków bankowych.

W związku z tym, w świetle treści art. 384 § 2 zd. pierwsze, wzorce umowne umów o świadczenie usług bankowych wiążą klienta banku, jeżeli mógł zapoznać się z treścią wzorca. Jednakże rozwiązanie to nie ma zastosowania w sytuacji określonej w art. 384 § 2 zd. drugie, to jest do umów z udziałem konsumentów, którym wobec tego wzorec ten powinien być doręczony przy zawarciu umowy. Nie budzi bowiem wątpliwości, że umów rachunku bankowego nie zalicza się do umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Mając to na uwadze Sąd przyjął, że Bank miał obowiązek wynikający z treści art. 384 kc doręczyć wszystkie postanowienia wzorca umowy przy jej zawieraniu. Obowiązku tego nie dopełnił, skoro w odniesieniu do części klauzul umownych jedynie powołał się na treść swojej Taryfy zawierającej, jak wykazano, postanowienia wzorca umownego. Taryfy tej nie doręczał drugiej stronie umowy. Takie postępowanie w obrocie z konsumentami uznać należy za pozbawione

podstawy prawnej. Taki sam tryb postępowania obowiązuje z mocy art. 384¹ kc przy wprowadzaniu do obrotu konsumenckiego wzorca umowy już w trakcie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym, a za taki należy uznać umowę rachunku bankowego. Niedochowanie tego trybu powoduje skutek wyżej opisany.”

Wyrokiem z dnia 5 czerwca 2003r. sygn. akt XVII Amc 39/02 Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, uznał za niedozwolone postanowienie o zbliżonej treści jak przytoczone powyżej. Zostało ono wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 18 kwietnia 2006r. pod numerem 712, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Bankowi Millennium S.A. w Warszawie. Za niedozwolone postanowienie umowne Sąd uznał zapis o treści:

„Bank będzie informował posiadacza rachunku o zmianach w cenniku usług. Stawki prowizji i opłat podawane są do wiadomości w oddziałach Banku lub za pośrednictwem usługi telefonicznej”.

Na podstawie powyższego uzasadnienia wyroku należało stwierdzić, iż Bank ma obowiązek doręczania informacji o wysokości nowych stawek opłat, oprocentowania. Skoro Bank ma prawo dokonać zmiany w tym zakresie, konsument ma prawo wiedzieć o wszelkich zmianach. Ponieważ wysokość oprocentowania kredytu, opłat ma istotne znaczenie dla konsumenta zarówno w momencie zawarcia umowy, jak i w trakcie spłaty zaciągniętego kredytu, ma on prawo wiedzieć o każdej jej zmianie. Przy czym nie ma znaczenia, czy zmiana jest korzystna, czy też nie jest korzystna dla konsumenta.

Zgodnie z zakwestionowanymi postanowieniami Bank nie ma obowiązku dostarczać konsumentom informacji o zmianie oprocentowania, ma jedynie obowiązek wywiesić w siedzibie Banku informację o tym. Zgodnie z powyżej przytoczonym orzeczeniem, praktyka taka jest bezprawna. Konsument ma prawo otrzymywać informacje o wszelkich zmianach warunków realizacji umowy w tym o zmianie wysokości oprocentowania kredytu, opłat. Wywieszenie jedynie w Banku informacji o zmianie wysokości oprocentowania uniemożliwia konsumentom bieżącą weryfikację wielkości zobowiązań. Dodatkowo postanowienie zawarte w Regulaminie stanowi, iż Bank będzie przysyłał nowy harmonogram spłaty wyłącznie w przypadku niekorzystnej zmiany stóp oprocentowania. Przesłanie nowego harmonogramu spłaty kredytu nie można uznać za wykonanie obowiązku poinformowania konsumenta o planowanej zmianie oprocentowania. Istotne jest to, iż konsument ma prawo do wcześniejszej spłaty kredytu, tym samym w sytuacji gdyby miał świadomość o planowanej podwyżce oprocentowania mógłby przedsięwziąć działania w celu wcześniejszej spłaty, jeżeli nie całego kredytu, to przynajmniej jego części.

Biorąc pod uwagę powyższe, należało uznać, iż przedmiotowe postanowienia naruszają ekonomiczne interesy konsumentów oraz są bezprawne.

Przedmiotowa praktyka narusza interesy tej samej grupy konsumentów, która została określona w uzasadnieniu stosowania praktyki określonej w pkt I.1.a sentencji decyzji.

Jak stwierdzono w uzasadnieniu do pkt I.1a) sentencji decyzji, Bank przedstawił nowe wzorce umów oraz Regulaminy.

Nowy wzorzec umowy o kredyt konsumencki zawiera postanowienia:

§ 4.3 „(...) O zmianach oprocentowania kredytu Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Banku oraz w siedzibie Agenta. **W przypadku niekorzystnej dla Kredytobiorcy** zmiany stóp procentowych Bank wysyła Kredytobiorcy nowy harmonogram spłaty kapitału i odsetek.”

§ 4.5 „Kredytobiorca, który nie godzi się na spłatę kredytu wg zwiększonej stawki oprocentowania, może rozwiązać umowę w trybie natychmiastowym, jednakże pod warunkiem uprzedniej spłaty całości zadłużenia.” (Karty nr 214-217).

Nowy wzorzec umowy kredytu gotówkowego promocyjnego zawiera postanowienia:

§ 4.3 „(...) O zmianach oprocentowania kredytu Bank każdorazowo informuje Kredytobiorcę, poręczycieli oraz inne osoby będące dłużnikami Banku z tytułu zabezpieczenia kredytu na tablicy

ogłoszeń w siedzibie Banku oraz w siedzibie Agenta. W przypadku zmiany stóp procentowych Bank wysłała Kredytobiorcy nowy harmonogram spłaty kapitału i odsetek.”

§ 4.5 „Kredytobiorca, który nie godzi się na spłatę kredytu wg zwiększonej stawki oprocentowania, może rozwiązać umowę w trybie natychmiastowym, jednakże pod warunkiem uprzedniej spłaty całości zadłużenia.” (Karty nr 200-204).

Analiza powyższych nowych postanowień nie pozwala na uznanie ich za zgodnych z przepisami prawa oraz dobrymi obyczajami. W przypadku pierwszego ze wzorców, część z postanowienia została przekreślona „niekorzystnej dla Kredytobiorcy”. Przy czym Bank nie wyjaśnił, dlaczego przekreślony fragment nie został usunięty z treści dokumentu, a jedynie przekreślony, skoro w przypadku drugiego ze wzorców przedmiotowy fragment postanowienia nie został zamieszczony w dokumencie.

Faktycznie z treści postanowienia zawartego we wzorcu umowy o kredyt konsumencki wynika, iż konsumenci będą otrzymywać bezpośrednio nowy harmonogram spłat, przy czym nie został usunięty fragment dotyczący sytuacji przekazania tej informacji, tj. niekorzystnej zmiany stóp procentowych. Fakt skreślenia przedmiotowego warunku we wzorcu umownym nie może być uznany za równoznaczny z usunięciem go. Forma przedstawionego wzorca umowy nie pozwala na ocenienie, w jakich okolicznościach faktycznie konsumenci będą otrzymywali nowy harmonogram, a więc, czy będą oni otrzymywali informację o każdej zmianie wysokości rat.

Dodatkowo w przedmiotowym przypadku nadal konsumenci są informowani o zaistniałej sytuacji, a nie o planowanym wprowadzeniu nowych stawek, co umożliwiłoby konsumentom dokonanie oceny korzyści jakie wiązałyby się z odstąpieniem od umowy, i z wcześniejszym spłaceniem kredytu w oparciu o obowiązujące warunki do czasu wprowadzenia nowych stawek stóp procentowych.

Jak zostało stwierdzone w uzasadnieniu praktyki określonej w pkt I.1a sentencji decyzji, Bank dostarczając nowe wzorce umów w żaden sposób nie wyjaśnił, czy podjął działania mające na celu usunięcie skutków stosowania przedmiotowej praktyki. Przedsiębiorca nie udokumentował faktycznego stosowania nowych umów oraz nie wykazał, iż podjął działania mające na celu uzupełnienie realizowanych umów o wymagane przez ustawę o kredycie konsumenckim informacje. Równocześnie należy stwierdzić, iż formy jakie przyjęły nowe wzorce umów nie pozwalają na stwierdzenie, iż nowe wzory umów nie zawierają postanowień wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Tym samym brak jest podstaw do uznania, iż Bank zaniechał stosowania przedmiotowej praktyki.

Biorąc pod uwagę przesłanki podane w powyższym uzasadnieniu stosowania praktyki, organ antymonopolowy stwierdził, że jest ona bezprawna, oraz narusza interesy konsumentów.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie obie przesłanki, tj. bezprawność działań oraz naruszenie interesów nieograniczonej grupy konsumentów, organ antymonopolowy uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt I.2.a sentencji.

W zakresie punktu I.2.b sentencji decyzji oceniana praktyka dotyczy stosowania postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c.:

§ 20 pkt 1 ppkt 4 Regulaminu „Kredytobiorca zobowiązany jest w okresie kredytowania do niezwłocznego informowania Banku o: innych okolicznościach mających istotny wpływ na jego stan majątkowy i finansowy, pod rygorem odpowiedzialności za szkodę powstałą w wyniku niespełnienia tych warunków.”

Kwestionowane postanowienie w pkt I.2.b sentencji oraz postanowienia poniżej przytoczone wpisane do rejestru, pomimo różnic w sformułowaniu treści, mają tożsamy charakter, a skutek ich stosowania jest identyczny.

Postanowienie o treści jak wskazane powyżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 15 lutego 2006 r. sygn. akt XVII Amc 30/05, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane

w dniu 5.06.2007r. pod numerem 1172. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Forminx Finance Sp. z o. o. w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

"Pożyczkobiorca zobowiązuje się do informowania "FF" o zamiarze zaciągnięcia pożyczek, kredytów bądź udzielenie poręczenia oraz o podjęciu innych decyzji mających istotny wpływ na jego sytuację ekonomiczno - finansową".

W ww. wyroku Sąd stwierdził, iż „Zapisy te przyznają spółce pełną dowolność co do oceny jakie konkretne decyzje mają wpływ na sytuacje ekonomiczno- finansową konsumenta, czy wpływ ten jest istotny. Informowanie zaś spółki o każdym zamiarze zaciągnięcia kredytów, pożyczek bądź udzieleniu poręczenia narusza wzajemne zaufanie stron umowy oraz naraża konsumenta na zbędne i uciążliwe formalności.”. Sąd uznał, iż zapis jest sprzeczny z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385³ pkt 9 i pkt 21 k.c.

Postanowienie o tożsamej treści jak wskazane powyżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23.05.2005r. sygn. akt XVII Amc 29/05, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 29.11.2005r. pod numerem 572. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Mariuszowi Patrowicz – „Pro-Invest Finance & Inwestycje” w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„Pożyczkobiorca zobowiązuje się do informowania „Pro-Invest F & I” o zamiarze zaciągnięcia pożyczek, kredytów bądź udzielania poręczenia oraz o podjęciu innych decyzji mających istotny wpływ na jego sytuację ekonomiczno-financeową”.

Zgodnie z art. 70 ust. 1 i 3 ustawy Prawo bankowe, Bank uzależnia przyznanie kredytu od zdolności kredytowej kredytobiorcy. Przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Kredytobiorca jest obowiązany przedłożyć na żądanie banku dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności. Kredytobiorca jest obowiązany umożliwić podejmowanie przez Bank czynności związanych z oceną sytuacji finansowej i gospodarczej oraz kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu. Natomiast zgodnie z art. 74 ustawy Prawo bankowe, w czasie obowiązywania umowy kredytu kredytobiorca jest obowiązany przedstawić - na żądanie banku - informacje i dokumenty niezbędne do oceny jego sytuacji finansowej i gospodarczej oraz umożliwiające kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu.

„Obowiązki informacyjne kredytobiorcy. Z art. 74 wynika, że kredytobiorca jest obowiązany przedstawić tylko informacje i dokumenty niezbędne do oceny jego sytuacji finansowej i gospodarczej oraz umożliwiające kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu, i to tylko na żądanie banku. Oznacza to, iż kredytobiorca nie musi przedstawiać takich informacji i dokumentów z własnej inicjatywy. Oznacza to również, że ewentualne dodatkowe uprawnienia kontrolne banku (np. uprawnienie do bezpośredniego sprawdzania – podczas wizytacji – przebiegu działalności gospodarczej kredytobiorcy) muszą zostać przez strony wyraźnie przewidziane w umowie kredytowej. Niezastrzeżenie w umowie takich dodatkowych uprawnień może utrudnić, a nawet uniemożliwić wykonywanie przez bank uprawnień przewidzianych w art. 75.”⁴

Biorąc pod uwagę powyższe, należało stwierdzić, iż zastrzeżenie, że to Kredytobiorca ma obowiązek przekazywać bliżej nieokreślone informacje o bliżej nieokreślonych okolicznościach mających wpływ na jego stan majątkowy i finansowy, jest bezprawne. Z treści ww. art. 74 Prawa bankowego wynika, iż do obowiązku Banku należy weryfikowanie poziomu zabezpieczenia przez samodzielne gromadzenie informacji. Natomiast na podstawie powyższego zapisu, konsument faktycznie nie wie o jakich okolicznościach ma informować Bank. Jest to o tyle istotne, iż zgodnie z kwestionowanym zapisem, konsument może odpowiadać za szkody powstałe w wyniku niepoinformowania o zaistniałych okolicznościach. Istotny jest fakt, iż postanowienie nie odnosi przedmiotowego obowiązku do ewentualnie powstałych zaległości w spłacie kredytu. Analizując powyższe należało stwierdzić, iż brak jest uzasadnienia dla nałożenia na konsumenta

---

⁴ komentarz Wojciecha Pyziola do art. 74 ustawy Prawo bankowe, LexPolonica

przedmiotowego obowiązku o hipotetycznych zagrożeniach spłaty kredytu i nałożeniu na konsumentów tak daleko idącej odpowiedzialności.

Zarówno zakwestionowane postanowienie, jak i porównywane z nim wpisane do rejestru w taki sam nieprecyzyjny sposób określają okoliczności, których wystąpienie zobowiązuje konsumentów do poinformowania Banku o zaistniałych okolicznościach.

Z każdego z postanowień wynika obowiązek konsumenta do przekazywania informacji o wszystkich okolicznościach np. decyzjach mających wpływ na jego stan majątkowy i finansowy. Na podstawie przedmiotowego warunku konsumenci mogą mieć trudności w określeniu, o jakich okolicznościach mają obowiązek informować Bank. Okoliczności mające znaczący wpływ na sytuację majątkową i finansową konsumenta mogą być rozumiane szeroko, tj. dokonanie zakupu, sprzedaży np. samochodu (bez względu czy był on przedmiotem zabezpieczenia), lub wąsko, tj. sprzedaż, zakup nieruchomości (bez względu czy była ona przedmiotem zabezpieczenia). Na podstawie zakwestionowanego postanowienia, trudno stwierdzić, czy dysponowanie oszczędnościami, o których nie był informowany Bank przy zawarciu umowy należy rozumieć jako istotny wpływ na stan majątkowy konsumenta, czy też nie. Biorąc pod uwagę powyższą interpretację organ antymonopolowy uznał, iż zakwestionowane postanowienie mieści się w hipotezach klauzul wpisanych do rejestru przytoczonych powyżej.

Dlatego też organ antymonopolowy uznał zamieszczenie w warunkach umowy zakwestionowanego postanowienia za bezprawne i naruszające ekonomiczne interesy konsumentów.

Przedmiotowa praktyka narusza interesy tej samej grupy konsumentów, która została określona w uzasadnieniu stosowania praktyki określonej w pkt I.1.a sentencji decyzji.

Jak stwierdzono w uzasadnieniu do pkt I.1.a) sentencji decyzji, Bank przedstawił nowe wzorce umów oraz Regulaminów. Analiza treści nowego Regulaminu wykazała, iż nadal zawiera on zakwestionowane postanowienie. Biorąc pod uwagę powyższe, brak jest podstaw do uznania, iż Bank zaniechał stosowania przedmiotowej praktyki polegającej na stosowaniu postanowienia wpisanego do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Biorąc pod uwagę przesłanki podane w powyższym uzasadnieniu stosowania praktyki, organ antymonopolowy stwierdził, że jest ona bezprawna, oraz narusza interesy konsumentów.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie obie przesłanki, tj. bezprawność działań oraz naruszenie interesów nieograniczonej grupy konsumentów, organ antymonopolowy uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt I.2.b sentencji decyzji.

W zakresie punktu I.2.c sentencji decyzji oceniana praktyka dotyczy stosowania postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c.:

Uchwała Zarządu Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie z dnia 6.02.2007r. w sprawie uznania kredytu za rozliczony:

„Zarząd Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie postanawia, że kredyt uważa się za rozliczony w przypadku:

- *nadpłaty w kwocie do 15,00 zł – zarachować w dochody banku (Inne przychody – przychody z tytułu nadpłaconych kredytów).”* (Karta nr 90).

Kwestionowane postanowienie w pkt I.2c sentencji oraz postanowienia poniżej przytoczone wpisane do rejestru, pomimo różnic w sformułowaniu treści, mają tożsamy charakter, a skutek ich stosowania jest identyczny.

Postanowienie o zbliżonej treści jak wskazane powyżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 stycznia 2004r. sygn. akt XVII Amc 131/03, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 18 listopada 2004r. pod numerem 157. W sprawie z powództwa

Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Kredyt Bankowi S.A. w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:
„Nadpłaty w kwotach nie przekraczających 15 zł nie podlegają zwrotowi”

Zapis nosi znamię niedozwolonego postanowienia umownego w myśl art. 385¹ § 1 k.c., gdyż uniemożliwia zwrot konsumentowi uiszczonej nadpłaty, gdy nie przekracza ona 15 zł. Zapis jest sprzeczny z dobrymi obyczajami, poprzez zastrzeżenie, iż środki finansowe, które zgodnie z umową nie należą się Bankowi, a które z jakiegokolwiek powodu zostały przekazane na jego rzecz nie mogą zostać zwrócone. Poprzez przedmiotowy zapis Bank otrzymuje nieuzasadnione i nienależne korzyści finansowe, a więc otrzymuje środki finansowe, których klient nie miał obowiązku uiszczać.

§ 25 pkt 4 Regulaminu stanowi, iż „Kredyt uważa się za rozliczony w przypadku nadpłaty bądź niedopłaty kapitału lub odsetek w kwocie określonej w Uchwale Zarządu Banku”.

Uchwała Zarządu Mikołowskiego Banku Spółdzielczego z dnia 6.02.2007r. w sprawie uznania kredytu za rozliczony: „Zarząd Mikołowskiego Banku Spółdzielczego w Mikołowie postanawia, że kredyt uważa się za rozliczony w przypadku:

- nadpłaty w kwocie do 15,00 zł – zarachować w dochody banku (Inne przychody – przychody z tytułu nadpłaconych kredytów),
- niedopłaty w kwocie do 30,00 zł (po spłacie ostatniej raty) – zarachować w ciężar kosztów (Inne koszty na operacjach finansowych – koszty nie stanowiące kosztów pozyskania dochodów),
- niedopłaty w kwocie powyżej 30,00 zł i poniżej 200,00 zł – w przypadku braku reakcji ze strony klienta na wezwanie do zapłaty, na podstawie „Protokołu o zaniechaniu dochodzenia roszczenia ze względu na koszty przewyższające jego wartość” – zarachować w ciężar kosztów (Inne koszty na operacjach finansowych – koszty nie stanowiące kosztów pozyskania dochodów).”.

Na podstawie analizy powyższego postanowienia stwierdzono, iż koszty, jakie Bank ponosi z tytułu nierzetelności niektórych konsumentów są pokrywane ze środków finansowych od innych klientów, którzy wpłacili na jego rzecz więcej niż byli zobowiązani. Powyższe wyjaśnienie świadczy o tym, iż symetryczność wynikająca z przedmiotowego zapisu co do rozkładu zysku oraz straty Banku, nigdy nie będzie dotyczyła tej samej umowy. Tym samym zapis ten ma na celu zminimalizowanie zagrożenia co do poniesienia strat z tytułu działań nierzetelnych konsumentów, którzy spłacają zobowiązania w niepełnej wysokości. Takie uzasadnienie zamieszczenia w umowie zakwestionowanego postanowienia w opinii organu antymonopolowego potwierdza, iż stosowana praktyka jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i narusza ekonomiczne interesy konsumentów.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę, organ antymonopolowy uznał, że zakwestionowane postanowienie narusza interes ekonomiczny konsumentów w takim samym zakresie jak postanowienie wpisane do rejestru, a więc uprawnia do zatrzymania części niepotrzebnie wpłaconych środków. Nie ma przy tym znaczenia fakt, że Bank odstąpi od dochodzenia roszczeń z tytułu niedopłaty konsumenta w określonej kwocie do 200 zł. Wartości, które nie podlegają rozliczeniu określone w obu klauzulach są takie same. Tym samym zakwestionowana klauzula mieści się w hipotezie postanowienia wpisanego do rejestru, a więc posługiwanie się nią w umowach zawieranych z konsumentami jest bezprawne.

Tak więc, biorąc pod uwagę powyższe uzasadnienie, należy przyjąć, iż w/w postanowienia różnią się tylko podmiotowo, a wszelkie inne różnice nie mają wpływu na sposób zachowania przedsiębiorcy oraz sposób naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. W/w zapis Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolony w powołanym wyroku, gdyż jako postanowienie umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, kształtowało jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Pomimo, iż kwota nadpłaty i niedopłaty została określona w dodatkowym dokumencie Uchwale, to ponieważ do niej wprost odnosi się zapis Regulaminu, może ona być oceniana jak postanowienie umowy.

Dlatego też organ antymonopolowy uznał zamieszczenie w warunkach umowy zakwestionowanego postanowienia za bezprawne i naruszające interesy konsumentów.

Przedmiotowa praktyka narusza interesy tej samej grupy konsumentów, która została określona w uzasadnieniu stosowania praktyki określonej w pkt I.1a sentencji decyzji.

Jak stwierdzono w uzasadnieniu do pkt I.1a) sentencji decyzji, Bank przedstawił nowe wzorce umów oraz Regulaminy, jednak w żaden sposób nie odniósł się co do ewentualnej zmiany zakresu przedmiotowej uchwały. Ponieważ Bank nie poinformował, iż przedmiotowa uchwała przestała obowiązywać, organ antymonopolowy nie mógł założyć, iż zakwestionowane postanowienie również przestało obowiązywać. Biorąc pod uwagę powyższe, brak jest podstaw do uznania, iż Bank zaniechał stosowania przedmiotowej praktyki.

Biorąc pod uwagę przesłanki podane w powyższym uzasadnieniu stosowania praktyki, organ antymonopolowy stwierdził, że jest ona bezprawna, oraz narusza interesy konsumentów.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie obie przesłanki, tj. bezprawność działań oraz naruszenie interesów nieograniczonej grupy konsumentów, organ antymonopolowy uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt I.2.c sentencji.

II. Zgodnie z art. 105 § 1 k.p.a., *gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania.* Bezprzedmiotowość postępowania administracyjnego, o której mowa w art. 105 § 1 k.p.a. oznacza, że brak jest któregoś z elementów pozwalających na rozstrzygnięcie sprawy co do jej istoty. Bezprzedmiotowość postępowania wynikać może zarówno z przyczyn podmiotowych (np. śmierć strony, ustanie bytu prawnego osoby prawnej), jak i przedmiotowych (np. w przypadku stwierdzenia, że organ który wszczął postępowanie na żądanie strony, nie jest właściwy do jego prowadzenia, gdy strona wnosi o wydanie decyzji tożsamej w decyzją uprzednią).

Przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów umożliwiają wydanie decyzji na podstawie art. 26 ust. 1 oraz 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów: o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującą zaniechanie jej stosowania, jeżeli stwierdzone zostanie naruszenie zakazu określonego w art. 24. Zgodnie z art. 27 ust. 1 ww. ustawy, nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 26, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. Natomiast zgodnie z art. 28 ust. 1 ww. ustawy, jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione - na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 100 ust. 1, lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania - że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań.

Zgodnie z art. art. 83 ww. ustawy, w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania przed Prezesem Urzędu stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego, z zastrzeżeniem art. 84. Biorąc pod uwagę powyższe, w sytuacji rozstrzygnięcia innego, niż przewiduje ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów zastosowanie mają przepisy kodeksu postępowania administracyjnego. W związku z powyższym zastosowanie ma powyżej przytoczony art. 105 § 1 k.p.a.

Postępowanie zostało wszczęte w związku z podejrzeniem naruszenia art. 24 ust. 1 ustawy antymonopolowej, zgodnie z którym zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Ustawa antymonopolowa w art. 24 ust. 2 i 3 stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

W przypadku, gdy doszło do naruszenia art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, organ antymonopolowy na mocy art. 26 ust. 1 tej ustawy uznaje określoną praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazuje zaniechanie jej stosowania.

W punktu II.1 sentencji decyzji Bankowi został postawiony zarzut stosowania postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

23 pkt 1 ppkt 1 Regulaminu „*W przypadku stwierdzenia zagrożenia terminowej spłaty kapitału i/lub odsetek na warunkach określonych w Umowie kredytu lub znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia, Bank może odpowiednio zażądać dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu.*”

Postanowienie zostało zakwestionowane w związku z podejrzeniem, iż może być ono uznane za zbieżne z poniżej przytoczonym postanowieniem wpisanym do rejestru.

Postanowienie przytoczone poniżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 15 lutego 2006 r. sygn. akt XVII Amc 30/05, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 5.06.2007r. pod numerem 1178. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Forminx Finance Sp. z o. o. w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„FF zastrzega sobie prawo do odstąpienia i postawienia pożyczki w stan natychmiastowej wymagalności w przypadku gdy: Pożyczkobiorca podjął działania mające na celu pomniejszenie swojej wypłacalności lub obniżyła się wartość prawnego zabezpieczenia pożyczki i Pożyczkobiorca nie uzupełnił go w terminie wskazanym przez "FF".

Postanowienie o treści jak poniżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 15 lutego 2006 r. sygn. akt XVII Amc 30/05, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 5.06.2007r. pod numerem 1177. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Forminx Finance Sp. z o. o. w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

"FF na bieżąco analizuje wysokość i rodzaj przyjętego prawnego zabezpieczenia spłaty pożyczki. W przypadku uznania, że jest ono niewystarczające z uwagi na pogorszenie się sytuacji ekonomiczno - finansowej Pożyczkobiorcy lub obniżenia się realnej wartości prawnego zabezpieczenia, FF jest uprawniony do żądania dodatkowego zabezpieczenia, zaś Pożyczkobiorca zobowiązany jest to żądanie spełnić pod rygorem odstąpienia "FF" od umowy i postawienia pożyczki w stan natychmiastowej wymagalności".

W opinii Sądu, „pozostawiając spółce dowolność w uznaniu („w przypadku uznania”) czy wysokość i rodzaj zabezpieczenia spłaty pożyczki jest niewystarczająca oraz dowolność uznania czy sytuacja ekonomiczno-finansowa konsumenta pogorszyła się na tyle aby żądać dodatkowego zabezpieczenia pożyczki narusza art. 385³ pkt 9 k.c.”

W punktu II.2 sentencji decyzji Bankowi został postawiony zarzut stosowania postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

§ 11 umowy stanowi, iż „*Bank może wypowiedzieć niniejszą umowę o kredyt z zachowaniem trzydziestodniowego terminu wypowiedzenia i zażądać spłaty całej należności Banku z tytułu kredytu i innych należności ubocznych lub może zażądać dodatkowego zabezpieczenia kredytu w przypadku:*

c) naruszenia warunków Umowy lub Regulaminu, w tym zagrożenia terminowej spłaty całości lub części kredytu (utrata zdolności kredytowej),

d) stwierdzenia przez Bank istotnego obniżenia wartości zabezpieczenia spłaty kredytu.”

§ 23 pkt 2 Regulaminu „*Bank może wypowiedzieć Umowę kredytu z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia z powodu:*

2. utraty przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej,

3. *znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia lub utraty tego zabezpieczenia,*

4. *naruszenia przez Kredytobiorcę warunków Umowy lub Regulaminu.*”

Postanowienie zostało zakwestionowane w związku z podejrzeniem, iż może być ono uznane za zbieżne z poniżej przytoczonym postanowieniem wpisanym do rejestru.

Postanowienie o tożsamej treści jak wskazane powyżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 29.12.2004r. sygn. akt XVII Amc 92/03, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 22.02.2005r. pod numerem 268. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Kredyt Bank S.A. w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„Bank może wypowiedzieć umowę kredytu w całości lub w części, w szczególności z powodu: 1) niespłacenia w terminie należności, o których mowa w § 13 ust. 1, 2) zagrożenia terminowej spłaty kredytu z powodu złej sytuacji finansowo majątkowej Kredytobiorcy, 3) znacznego obniżenia się realnej wartości złożonego zabezpieczenia lub utraty tego zabezpieczenia, 4) niedotrzymania innych warunków umowy kredytu”.

Postanowienie o tożsamej treści jak wskazane powyżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 23.05.2005r. sygn. akt XVII Amc 29/05, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 29.11.2005r. pod numerem 574. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Mariuszowi Patrowicz – „Pro-Invest Finance & Inwestycje” w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„Pro-Invest F & I” zastrzega sobie prawo odstąpienia od umowy w całości lub w części i postawienia pożyczki w stan natychmiastowej wykonalności w przypadku, gdy: a) Pożyczkobiorca naruszył istotne postanowienia umowy; d) Sytuacja ekonomiczno-finansowa Pożyczkobiorcy pogorszyła się w sposób znaczny; f) Pożyczkobiorca naruszył jakiegokolwiek inne postanowienie umowy albo przepis prawa w zakresie objętym jej treścią, w szczególności w przypadku: - zaniechania poinformowania „Pro-Invest F & I” o zamiarze zaciągnięcia pożyczek lub kredytów, bądź udzielenia poręczeń lub zaciągnięcie innych zobowiązań i podjęcie innych decyzji mających istotny wpływ na sytuację ekonomiczno finansową Pożyczkobiorcy.

Postanowienie o treści jak poniżej, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 15 lutego 2006 r. sygn. akt XVII Amc 30/05, a do rejestru niedozwolonych postanowień umownych wpisane w dniu 5.06.2007r. pod numerem 1174. W sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Forminx Finance Sp. z o. o. w Warszawie, Sąd uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

"Forminx Finance zastrzega sobie prawo odstąpienia od umowy w całości lub części i postawienia pożyczki w stan natychmiastowej wykonalności w przypadku gdy:

a) Pożyczkobiorca naruszył istotne postanowienia umowy,

d) Sytuacja ekonomiczno - finansowa Pożyczkobiorcy pogorszyła się w sposób znaczny,

f) Pożyczkobiorca naruszył jakiegokolwiek inne postanowienie umowy albo przepis prawa w zakresie objętym jej treścią w szczególności w przypadku - zaniechania poinformowania "FF" o zamiarze zaciągnięcia pożyczek lub kredytów, bądź udzielenia poręczeń lub zaciągnięcie innych zobowiązań i podjęcie innych decyzji mających istotny wpływ na sytuację ekonomiczno - finansową Pożyczkobiorcy".

Sąd w ww. wyroku stwierdził, iż „postanowienie te narusza art. art. 385³ pkt 9, 14 i 21 k.c. pozwalając spółce na dowolną interpretację co do tego czy i w jakim zakresie nastąpiło naruszenie istotnych postanowień umowy, co do tego czy pogorszenie sytuacji ekonomiczno – finansowej konsumenta jest według spółki znaczne, przyznając spółce prawo do stwierdzenia jaki „inne” nieokreślone we wzorcu postanowienia tak dotkliwej dla konsumenta sankcji jaką jest odstąpienie od umowy i postawienie pożyczki w stan natychmiastowej wykonalności.

Zaniechanie przez konsumenta poinformowania spółki już o samym zamiarze zaciągnięcia pożyczek, kredytów itd. uznać należy za kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, skutkiem zamiaru nie może być wypowiedzenie jakiejkolwiek umowy, tym bardziej skutku takiego nie można stosować w przypadku zaniechania poinformowania o zamiarze podjęcia przez konsumenta decyzji w sprawach finansowych.”

Sąd w powyżej przytoczonym uzasadnieniu wyroku stwierdził, iż bezprawne jest uprawnienie przedsiębiorcy do dowolności uznaniu zaistniałych okoliczności i podejmowania odpowiednich decyzji.

W ocenianej sytuacji do umów zawieranych przez Bank zastosowanie ma Prawo bankowe, które szczegółowo określa obowiązki, co do oceny sytuacji finansowej konsumentów.

Zgodnie z art. 70 ust. 1 Prawa bankowego, *Bank uzależnia przyznanie kredytu od zdolności kredytowej kredytobiorcy. Przez zdolność kredytową rozumie się zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Kredytobiorca jest obowiązany przedłożyć na żądanie banku dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności.*

Natomiast art. 74 prawa bankowego stanowi, iż *W czasie obowiązywania umowy kredytu kredytobiorca jest obowiązany przedstawić - na żądanie banku - informacje i dokumenty niezbędne do oceny jego sytuacji finansowej i gospodarczej oraz umożliwiające kontrolę wykorzystania i spłaty kredytu.*

Art. 75. 1 Prawa bankowego stanowi, iż *W przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków udzielenia kredytu albo w razie utraty przez kredytobiorcę zdolności kredytowej bank może obniżyć kwotę przyznanego kredytu albo wypowiedzieć umowę kredytu.*

Tym samym Prawo bankowe określa szczegółowo działania, które może podejmować Bank w celu zapewnienia realizacji umowy kredytu.

Postawiony Bankowi zarzut dotyczy stosowania tożsamyh postanowień z wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Postanowienia wpisane do rejestru zostały uznane za bezprawne z uwagi na dowolność interpretacji zaistniałych okoliczności i zaniechań konsumenta, na podstawie, której przedsiębiorca mógł podejmować decyzje o tak dotkliwej dla konsumenta sankcji, jaką jest odstąpienie od umowy i postawienie pożyczki w stan natychmiastowej wykonalności. W sprawie klauzuli stosowanej przez Kredyt Bank zarzut dotyczył sformułowania „w szczególności”. Wyrażenie to umożliwiło Bankowi dowolne rozszerzanie zakresu okoliczności uprawniających do wypowiedzenia umowy.

Natomiast w ocenianym przypadku Bank w sposób jednoznaczny określił okoliczności uprawniające go do podejmowania konkretnych określonych w warunkach umowy decyzji.

Na podstawie powyższej analizy, organ antymonopolowy stwierdził, iż kwestionowane w niniejszym postępowaniu klauzule nie są tożsame z wpisanymi do rejestru. Biorąc pod uwagę przesłanki podane w powyższym uzasadnieniu, organ antymonopolowy stwierdził, iż brak jest podstaw do stwierdzenia, iż stosowana praktyka w zakresie objętym postępowaniem jest bezprawna.

W związku z faktem, że nie zaistniała przesłanka bezprawności działań, organ antymonopolowy uznał za zasadne umorzyć postępowanie.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt II sentencji decyzji.

III. Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy antymonopolowej, Prezes Urzędu może skorzystać z uprawnienia do nałożenia na przedsiębiorcę stosującego praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów kary pieniężnej w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Kara taka może być nałożona bez względu na to, czy przedsiębiorca dopuścił się naruszenia celowo, czy też nieumyślnie. Stosownie do art. 111 ustawy antymonopolowej przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, w tym kar określonych w art. 106 tej ustawy, należy uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

W pkt I sentencji decyzji stwierdzono stosowanie przez przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów opisanych szczegółowo powyżej. Praktyki te polegały na zawieraniu umów o kredyt konsumencki, których warunki nie odpowiadały wymogom stawianym przez ustawę o kredycie konsumenckim. Dodatkowo postawiono zarzut posługiwania się w

umowach zawieranych z konsumentami postanowieniami wzorca umowy uznanymi przez SOKiK za niedozwolone co jest bezprawne. Konsekwencją stosowania powyższych praktyk jest naruszenie ekonomicznych interesów konsumentów. Dodatkowo stosowanie zakwestionowanych postanowień w praktyce umożliwia przysporzenie Bankowi dodatkowych korzyści finansowych.

Dokonując wyliczenia kary, organ antymonopolowy wziął pod uwagę osiągnięty przez przedsiębiorcę w roku 2007 przychód. Przedmiotowy przychód wyniósł 27 645 742,68 zł. Szacowna w oparciu o ww. dane maksymalna kara, jaka mogłaby zostać w niniejszym przypadku nałożona, to 2 764 574,268 zł. (Karta nr 12).

Kara nakładana przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów służy podkreśleniu naganności ocenianego zachowania. Zawodowy (profesjonalny) charakter świadczenia usług wymaga prowadzenia działalności w sposób zapewniający poszanowanie dobrych obyczajów oraz słuszych interesów konsumentów, co wiąże się z respektowaniem obowiązujących przepisów prawa. Przedsiębiorca, jako podmiot o wieloletnim doświadczeniu, powinien wiedzieć, że określając warunki umowne nie może stosować klauzul uznanych przez SOKiK za abuzywne, a także sporządzać treści umów w sposób sprzeczny z ustawą o kredycie konsumenckim, ani w inny sposób godzić w interesy słabszych uczestników rynku, jakimi są konsumenci.

Decydując o nałożeniu kary i jej wysokości wzięto pod uwagę wszystkie ww. okoliczności, jak i możliwości finansowe przedsiębiorcy. Orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania, tak aby jej nałożenie skutkowało w przyszłości zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji.

Powyższe okoliczności uzasadniają nałożenie na przedsiębiorcę kary, o jakiej mowa w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy antymonopolowej.

Z drugiej strony należy też podkreślić wymiar edukacyjny i wychowawczy zastosowanego środka oraz wyrazić nadzieję, że odniesie on spodziewany skutek na przyszłość. Za zastosowaniem kary w wysokości oznaczonej w tej decyzji przemawia też fakt, że możliwość nakładania kar pieniężnych na przedsiębiorców, którzy dopuścili się naruszenia zbiorowych interesów konsumentów Prezes Urzędu posiada dopiero od niedawna, gdyż od 21.04.2007r. W związku z tym ponownie należy zwrócić uwagę na wymiar edukacyjny stosowanej sankcji. Niniejsza kara powinna też stanowić przestrożę dla przedsiębiorcy na przyszłość. Poza wymiarem indywidualnym kary, należy zwrócić uwagę na jej wymiar ogólny, funkcję odstrasżającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku. Funkcja edukacyjna jest w niniejszym przypadku także w wymiarze ogólnym szczególnie istotna, gdyż jak wskazano powyżej kary za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów nakładane w tym trybie stanowią nowość w polskim porządku prawnym.

W świetle powyższych okoliczności wysokość kary ustalono na poziomie 30 000 zł (słownie złotych: trzydzieści tysięcy), tj. 1,085% kary maksymalnej. Co stanowi również około 0,1085% przychodu uzyskanego w roku 2007r. z tytułu prowadzonej działalności.

Miarkując karę organ antymonopolowy postanowił wziąć pod uwagę okoliczność, że Bank dopuścił się naruszenia przepisów ustawy antymonopolowej po raz pierwszy.

W ocenie Prezesa Urzędu kara wymierzona w tej wysokości jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Prezes Urzędu, kierując się potrzebą zdecydowanego przeciwdziałania stosowaniu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uznał, że orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania. W tym przypadku kara powinna spełnić jednak przede wszystkim funkcję prewencyjną i wychowawczą, tak aby zapobiec w przyszłości naruszeniom przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie III sentencji.

IV. Na podstawie art. 77 ust. 1 ustawy antymonopolowej, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca lub związek przedsiębiorców, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 80 ustawy antymonopolowej, organ antymonopolowy rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie.

Postępowanie przeciwko Mikołowskiemu Bankowi Spółdzielczemu w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zostało wszczęte z urzędu. Na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania w punkcie I decyzji stwierdzone zostało naruszenie przepisów ustawy antymonopolowej. Kosztami niniejszego postępowania dla organu antymonopolowego, są wydatki w wysokości 30 zł związane z korespondencją prowadzoną z przedsiębiorcą. W związku z powyższym organ antymonopolowy postanowił obciążyć przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości 30 zł (słownie złotych: trzydzieści).

Wobec powyższego orzeka się jak w punkcie IV sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie IV niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z 479²⁸ § 1 pkt 2 Kpc, należy wnieść zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

Dyrektor Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach
Maciej Fragsztajn